

POHJOIS-SAVON ALUETALOUSKATSAUS syksy 2002

TIIVISTELMÄ

Elinkeinoelämä odotusasemissa

Nykyiselle taloudelliselle tilanteelle on tyypillistä epävarmuus ja tulevan kehityksen vaikea ennustettavuus. Viennin ongelmat olivat syvimmillään niin koko maassa kuin Pohjois-Savossakin viime vuoden lopussa. Vuoden 2002 alkupuolella viennissä on jälleen ollut nousutrendi, mutta sen kestävyys riippuu ulkomaisista tekijöistä, kuten öljyn hinnan mahdollisesta noususta.

Vuoden 2001 taantuma ei heikentänyt Pohjois-Savon asemaa koko maahan nähden. Viime vuonna liikevaihto, vienti ja työllisyys kasvoivat maakunnassa hyvin koko maahan verrattuna. Pohjois-Savolla on aikaisempaa paremmat mahdollisuuden pitkän tähtäimen kestäväan kasvuun. Kasvueroa koko maahan on mahdollista kuroa umpeen. Tämä johtuu elinkeinorakenteen monipuolistumisesta uusilla kasvualoilla ja kilpailukykyä vahvistavasta elinkeinorakenteen muutoksesta. Muualla Suomessa vaikuttava tietoliikennevetoinen kasvu on samanaikaisesti hidastunut.

Suhdannekuva epäselvä, toimialat eri suhdannevaiheessa

Taantuman merkkejä? Metall-, paperi- ja kemianteollisuus ja mineraalituotteet ovat vetäneet maakunnan tehdasteollisuuden suhdannekuoppaan. Ohjelmistopalveluiden hyvä viime vuosi vaihtui vaikeampaan kuluvaan vuoteen. Hyvinvointiteknologian vakaa kasvu hidastui alkuvuonna.

Nousun merkkejä? Mekaanisessa puunjalostuksessa on jo merkkejä uudesta noususta. Kaupan kasvu on pitkään ollut Pohjois-Savossa vaatimatonta. Viime vuonna käynnistyi edelleen jatkuva kulutuksen ja kaupan myynnin kasvu, joka on säilynyt muuta maata nopeampana.

Useamman vuoden kasvussa. Kulkuneuvojen valmistuksen, kuljetuksen ja varastoinnin, posti- ja teleliikenteen, rakentamisen ja liike-elämän palveluiden kasvu on jatkunut vahvana useamman vuoden ajan. Tosin liike-elämän palveluiden kasvu on viime kuukausina hiukan hiipunut.

Viennissä suuria heilahteluja vuosikolmannesten välillä

Viennin taso ja kasvu olivat tämän vuoden alussa alhaisella tasolla verrattuna kiihkeän kasvun aikaan vuoden 2001 alussa. Suhdanteiden ohella laskua selittävät viennin projektitoimitusten kirjautumisajankohdat metalliteollisuudessa. Näistä johtuvat heilahtelut dramatisoivat tilannetta liiaksi Varkaudessa. Tilastojen mukaan vienti on ollut taas kasvussa vuoden 2001 lopusta saakka.

Pohjois-Savossa kulutus ja työllisyys lisääntyneet

Kulutus (kauppa) ja työllisyys ovat kehittyneet parin viimeisen vuoden aikana hyvin. Työllisyyden koheneminen on jatkunut koko maata pidempään. Kun rakentaminenkin on kasvanut hyvin, ovat maakunnan sisämarkkinat pitäneet alueellista kasvua yllä. Palveluiden, kulutuksen ja rakentamisen veturi on luonnollisesti Kuopio. Työllisyyskehitys kuvaa yritysten uskoa tulevaan.

Suhdannenäkymät

Suhdanneodotukset ovat epävakaita, mutta varovaisen myönteiset niin palveluissa kuin teollisuudessaakin, lukuun ottamatta ICT-aloja. Kuluttajien luottamus on maakunnassa säilynyt melko korkealla tasolla. Kuitenkin maailman poliittinen tilanne tuo uusia riskejä. Tilanteen epävarmuutta kuvannee myös se, että rakentajat eivät pysty ennustamaan alansa ensi vuoden suhdannetilaa.

Maakunnan strategisten linjausten muuttamiseen ei edelleenkään näytä olevan tarvetta.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	2
SISÄLLYSLUETTELO	3
1. ALUETALOUSKATSAUKSEN LAADINTA JA AINEISTO	4
2. ALUETALOUS POHJOIS-SAVOSSA	4
2.1. Liikevaihto alueittain	4
2.2. Vienti alueittain	6
2.3. Palkkasumma	9
BKT:n, alue-BKT:n, liikevaihdon, viennin ja palkkasumman vuosikasvut	11
2.4. Väestö ja työllisyys	12
Väestö, työttömyys ja työvoima Pohjois-Savossa.....	12
3. TOIMIALOJEN KEHITYS TAMMI-HUHTIKUUSSA 2002 JA VUONNA 2001	13
3.1. Toimialojen painoarvo 2001 ja osuuden muutokset 1995-2001	13
3.2. Liikevaihto ja palkkasumma toimialoittain	15
3.3. Vienti toimialoittain	20
4. VUODEN 2002 SUHDANNENÄKYMÄT	22
4.1. Teollisuuden suhdanteet TT:n mukaan	22
4.1.1. Koko maa	22
4.1.2. Itä-Suomi / Pohjois-Savo	23
4.2. Rakentamisen suhdanteet Rakennusteollisuus RT:n mukaan	24
4.3. Yksityisten palvelualojen suhdanteet PT	25
4.3.1. Suhdannenäkymät koko maassa loppuvuodesta 2002	25
4.3.2. Palvelualojen suhdannenäkymät Pohjois-Savossa	26
<i>Suhdanneodotukset kohonneet lievästi, myynnin kasvu hidastuu</i>	26
4.3.3. ICT-alojen suhdannenäkymät	27
4.4. Suhdannekehitys rahoituksen näkökulmasta	28
4.4.1. Finnveran rahoitus Pohjois-Savossa.....	28
4.4.2. TE-keskuksen yritysosan rahoitus	31
4.4.3. TE-keskuksen yritysosan rahoitus	32
LIITTEET	33
Liiketoiminnan kuukausikuvaaja	35

1. ALUETALOUSKATSAUKSEN LAADINTA JA AINEISTO

Seuraavassa maakunnan aluetalouden, viennin ja työllisyyden kehitystä kuvataan Tilastokeskuksen arvonlisäverotilitykseen perustuvan kuukausikuvaajan, aluetilinpidon, väestö- ja työvoimatilastojen sekä työvoimatutkimuksen avulla. Kuukausikuvaajan ovat yhdessä ostaneet Pohjois-Savon liitto, Pohjois-Savon TE-keskus, Kuopion kaupunki ja Varkauden kaupunki sekä hyvinvointiteknologian, puuteollisuuden ja metalliteollisuuden kehittämisprojektit.

Pohjois-Savon aluetaloustutkimus perustuu toimivaan, läheiseen ja laajaan alueen toimijoiden yhteistyöhön.

Pohjois-Savon liitto ja Pohjois-Savon TE-keskus laativat yhdessä analyysin tilastot, kuvaajat ja pohjan, joita muut analyysiin osallistujat ovat kommentoineet. Teknian it-kehitysjohtaja ja maakuntaliiton it-koordinaattori analysoivat ICT-alan suhdanteita, Keskon Itä-Suomen aluekeskuksen aluejohtaja kauppa, Kuopion kaupungin elinkeino- ja suunnittelutoimistot Kuopion kehitystä ja Keski-Savon kehittämissyhtiö Varkauden seudun kehitystä.

Suhdannenäkymistä ovat kirjoittaneet Teollisuuden ja Työnantajain keskusliiton teollisuusasiamies, Palvelutyönantajain Itä-Suomen toimiston alueasiamies, Rakennusteollisuus RT:n Itä-Suomen aluepäällikkö, Finnveran Kuopion aluekonttorin johtaja sekä Pohjois-Savon TE-keskuksen yritysosaston päällikkö.

Katsaus antaa ajan tasalla olevaa tietoa Pohjois-Savon aluetalouden tilasta ja viimeisimmistä muutoksista. Seuranta käytetään mm. Tavoite 1 –ohjelman vaikuttavuuden arvioimisessa ja TE-keskuksen toiminnan suunnittelussa. Katsaus tehdään vuosittain keväällä ja syksyllä.

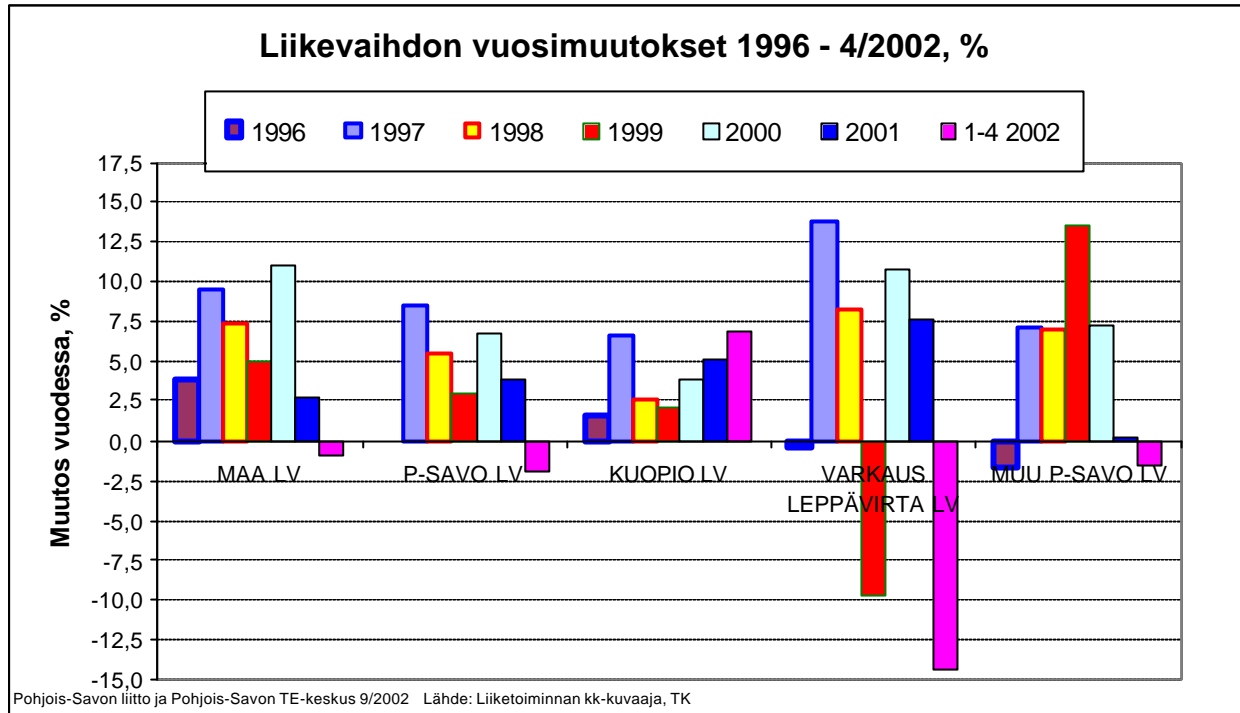
Liiketoiminnan kuukausikuvaajan menetelmää on tarkemmin esitelty liitteessä.

2. ALUETALOUS POHJOIS-SAVOSSA

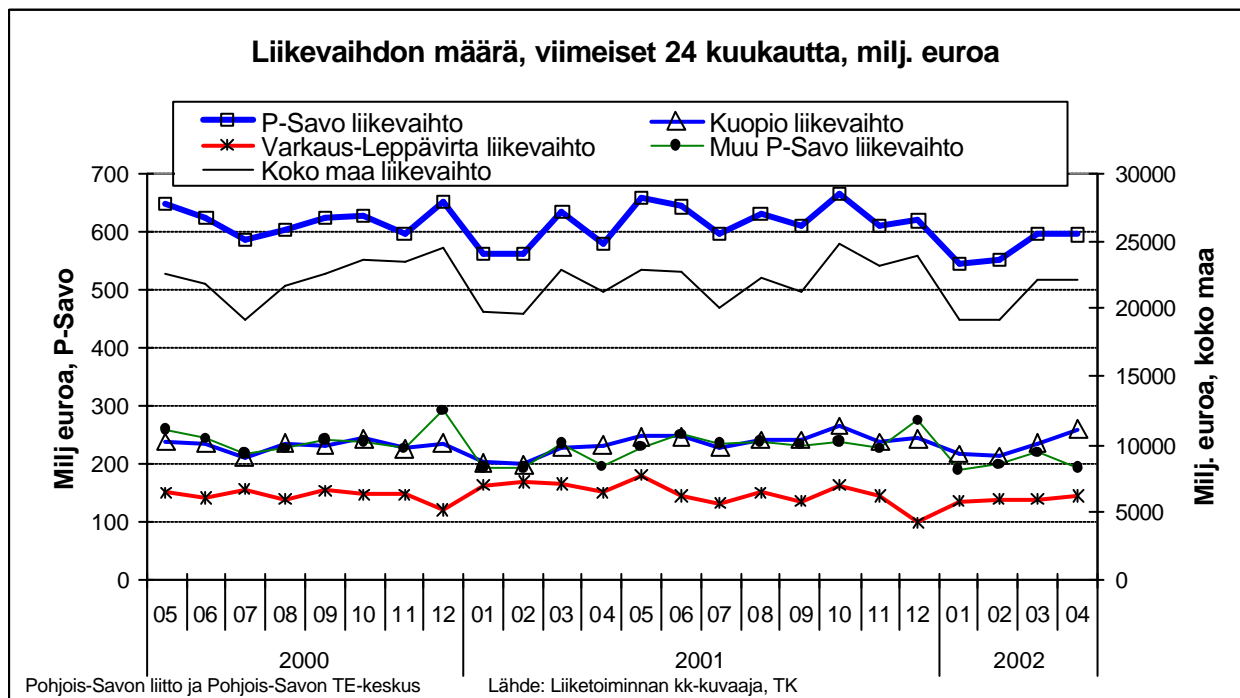
2.1. *Liikevaihto alueittain*

Vuosi 2001 oli pitkään aikaan ensimmäinen vuosi, jolloin liikevaihto kasvoi Pohjois-Savossa koko maata paremmin. Kuitenkin viime vuonna kasvu hidastui jyrkästi. Koko maassa nimelliskasvu oli vain 2,8 % ja Pohjois-Savossa vähän parempi 3,8 %. Pohjois-Savon kasvun vetureita olivat ensi sijassa Varkauden seudun metalli- ja sähkötekninen teollisuus sekä Kuopion metalliteollisuus, ICT-alat ja liike-elämän palvelut sekä kauppa ja rakentaminen. Muussa maakunnassa liikevaihto säilyi viime vuonna edellisen vuoden tasolla. Eniten suhdanneongelmia oli sahauksella, sellu- ja paperiteollisuudella ja mineraaliteollisuudella. Hotelli- ja ravitsemusalalla kasvu jatkui vaatimattomalla tasolla.

Viime vuonna koko maan tehdasteollisuuden liikevaihto ei kasvanut lainkaan metsä-, metallituote- ja sähköteknisen teollisuuden ongelmien vuoksi. Vahvimmin kasvoivat palvelut.

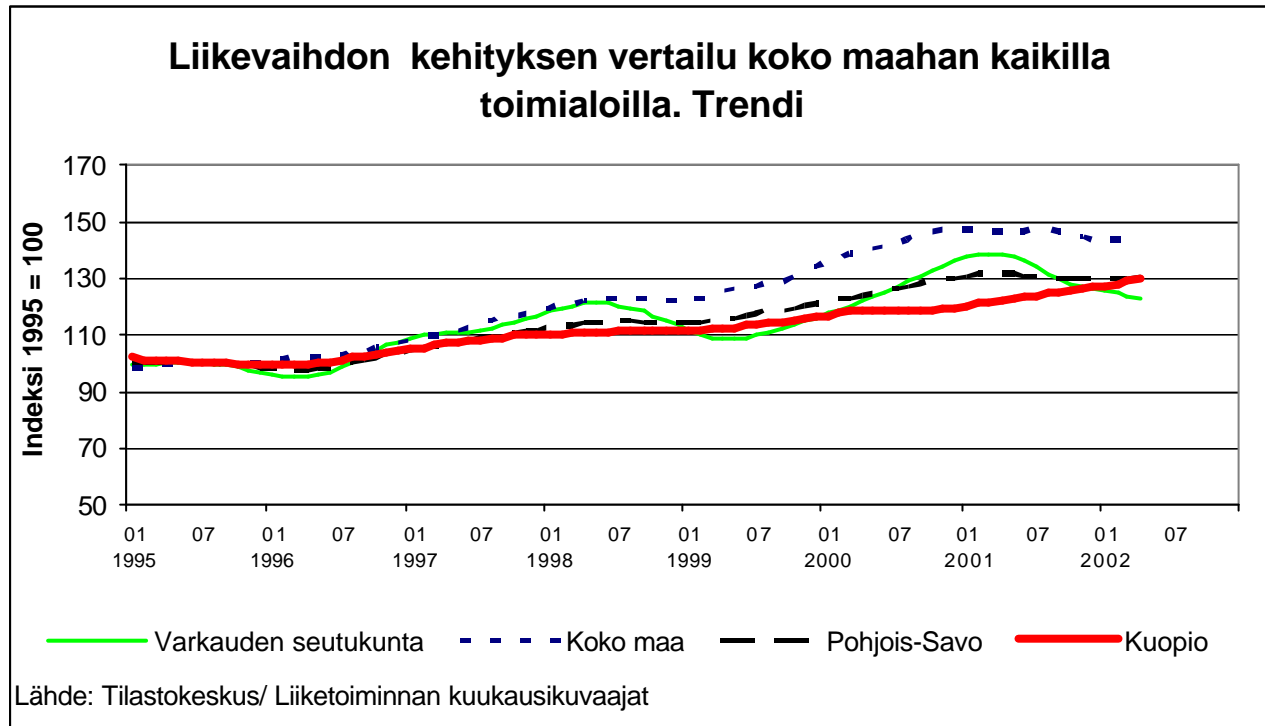

Liikevaihdon kasvu alkoi hiipua sekä koko maassa että Pohjois-Savossa viime vuoden lopulla ja liikevaihdon supistuminen näyttäisi jatkuneen myös kuluvan vuoden neljän ensimmäisen kuukauden aikana verrattuna vuoden 2001 ensimmäiseen vuosikolmannekseen. Kasvun hiipuminen saattaa olla Pohjois-Savossa hiukan koko maata suurempaa, mutta ero ei ole suuri eikä vuoden 2002 tammi-huhtikuun perusteella vielä voida arvioida koko vuoden kehitystä. Maakunnassa liikevaihdon supistuminen on ollut jyrkintä Varkauden seudulla, missä sähköteknistä teollisuutta lukuun ottamatta muun teollisuuden liikevaihto tammi-huhtikuussa 2002 on ollut vuoden takaista pienempää.

Sen sijaan Kuopiossa vuonna 2000 alkanut liikevaihdon kasvu on jatkunut tämän vuoden huhtikuuhun saakka. Kasvua on ollut kulkuneuvoissa, liikenteessä, kaupassa, koneissa ja laitteissa, rakentamisessa, elintarvikkeissa ja vaatetusteollisuudessa. Tietojenkäsittelypalvelut kasvoivat nopeasti vuonna 2001. Kuluvan vuoden aikana tietojenkäsittelyn sekä metalli- ja sähköteknisen teollisuuden kasvu hidastui.

On tärkeää havaita, että kuukausittaisten liikevaihtokertymien mukaan liikevaihdon pohja oli Varkauden seudulla joulukuussa 2001 sekä koko maassa, Pohjois-Savossa, Kuopiossa ja muussa Pohjois-Savossa tammi-helmikuussa 2002. Tämän jälkeen liikevaihto on ollut kasvussa.

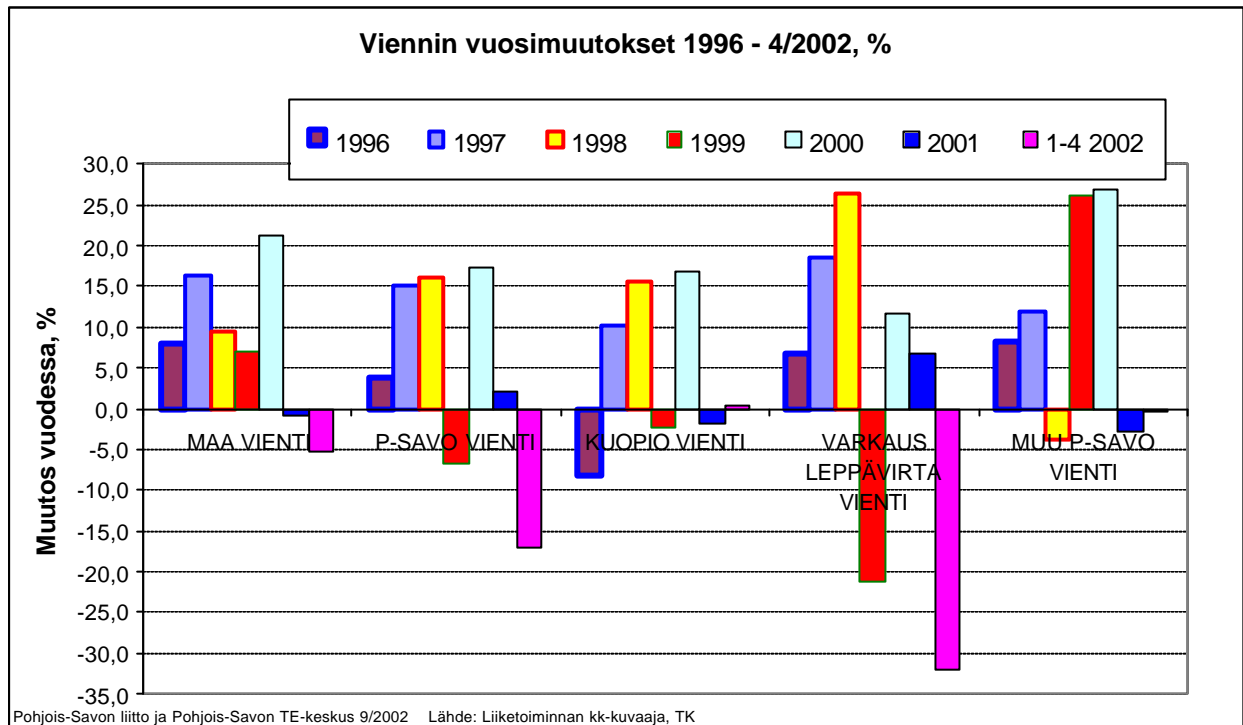

Edellisessä kuviossa liikevaihdon kehitystä on tarkasteltu kauden 1995 – huhtikuu 2001 trendinä. Indeksien arvo 100 kuvaa vuoden 1995 kuukausien keskiarvoa. Tämänkin kuvion mukaan Pohjois-Savon liikevaihdon kasvu jäi jälkeen koko maasta vuoden 2000 lopulle saakka. Sen jälkeen koko maan kasvu hidastui ja Pohjois-Savo sai vähän kasvueroa kiinni. Varkauden seudun kasvulle on ollut tyypillistä suurehko liikevaihdon kasvunopeuden vaihtelut. Kuopion kasvu on ollut vakaampaa, mutta vuoden 2000 lopulle saakka koko maata hitaampaa. Tämän jälkeen liikevaihto kasvoi Kuopiossa koko maata nopeammin.

2.2. Vienti alueittain

Kasvun hidastuminen viime ja tämän vuoden aikana johtuu pääasiassa viennin ongelmista. Koko maan viennin arvo väheni jo viime vuonna. Varkauden seudun viennin kasvun ansiosta koko maakunnan vienti kasvoi vielä viime vuonna vähän. Varkauden seudun yritysten vuoden 2001 puolivälissä alkaneiden vientivaikeuksien vuoksi koko Pohjois-Savon viennin arvo on tammi-huhtikuussa 2002 laskenut 17 prosentilla edellisen vuoden vastaavasta jaksosta. Viennissä on ongelmia varsinkin metsä- ja metalliteollisuudessa. Kuopion ja muun maakunnan vienti on säilynyt suurin piirtein entisellä tasollaan.

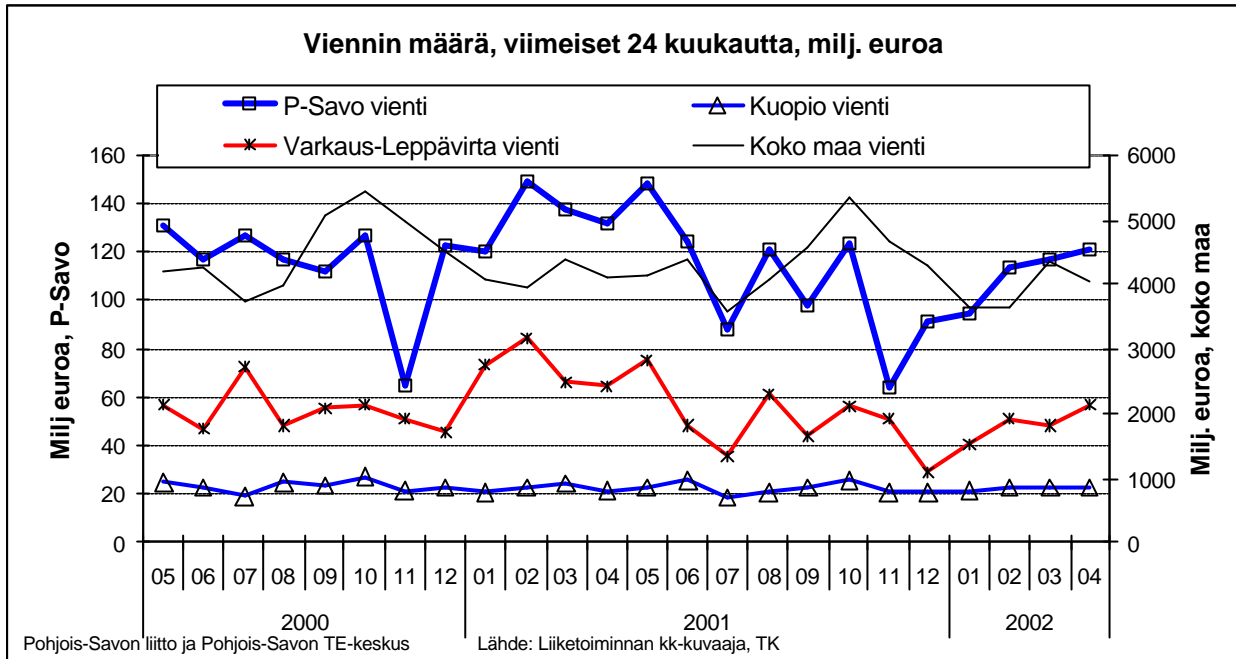
Vienti kääntyi maakunnassa laskuun keväällä 2001 ja aallonpohja osui marraskuulle 2001. Pohjois-Savon kuukausitarkastelu paljastaa, että viennissä on ollut nousutrendi Varkaudessa ja koko maakunnassa vuoden 2001 lopulta lähtien. Vienti kasvoi tammi-huhtikuussa 2002 verrattuna edelliseen vuosikolmannekseen 18,3 prosentilla. Siten yllä oleva kuvio viennin muutoksesta tammi-huhtikuussa 2002 verrattuna vuoden 2001 tammi-huhtikuuhun dramatisoi tilannetta Varkauden osalta liikaa.

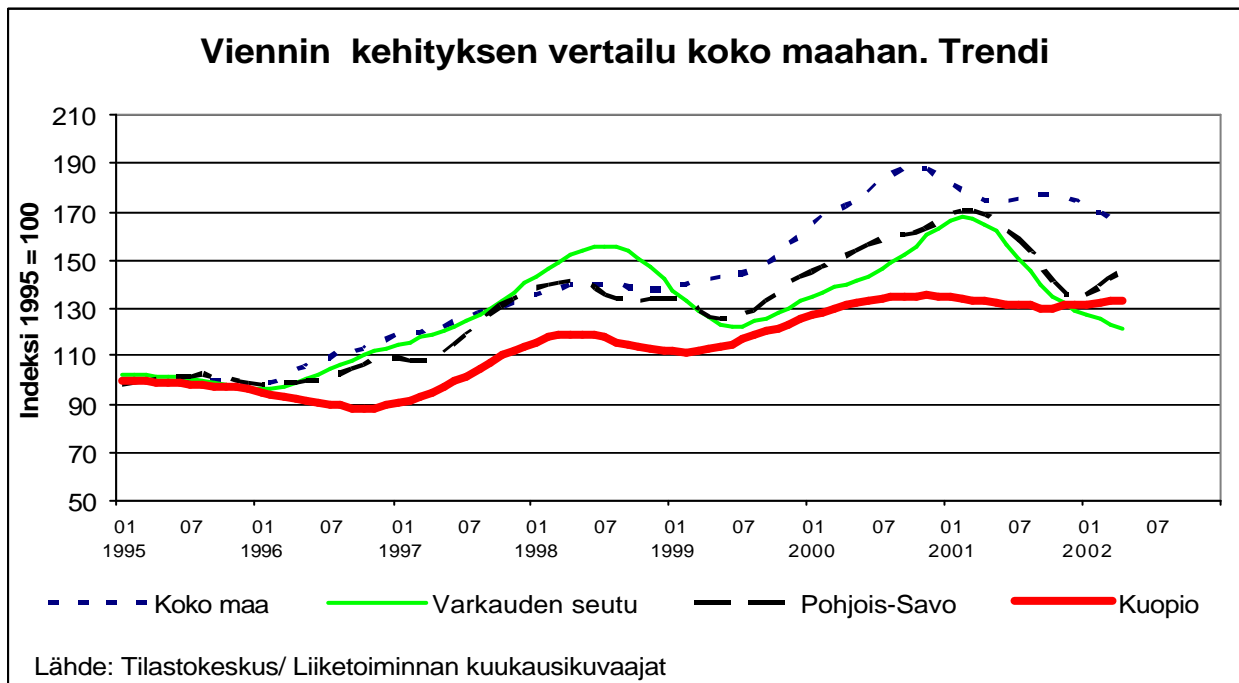
Tullitilastojen mukaan koko maan vienti kääntyi 4 prosentin nousuun kuluvan vuoden huhtikuussa. Etlan ja TT:n mukaan vuoden loppupuolella viennin kasvun odotetaan nopeutuvan elektroniikka- ja paperiteollisuudessa. Kone- ja metallituoteteollisuuden viennin vaikeuksien odotetaan jatkuvan tämän vuoden ajan, mutta kääntyvän nousuun vuonna 2003.

Kansainvälisen talouden kääntymisessä nykyistä vahvempaan kasvuun on kuitenkin useita epävarmuutta ylläpitäviä tekijöitä. USA:n mahdollinen hyökkäys Irakiin todennäköisesti nostaisi edelleen öljyn hintaa, mikä voi olla vakava uhka lähiajan talouskasvulle. USA:n talous ja sen kasvu on edelleen epävarmaa mm. pörssikurssien ja vaihtotaseen ongelmien vuoksi. Euroopan maista kasvu on ollut parhaasta päästä Britanniassa ja Suomessa, useimpien Euroopan maiden talous kasvaa heikosti.

Varkauden seudun vuoden 2002 alun viennin lasku edelliseen vuoteen verrattuna johtuu osin myös vertailuajankohdan 2001 alkupuolen erittäin korkeista vientimääristä sekä metalliteollisuuden suurten projektitoimitusten ajoittumisesta. Näitä tekijöitä tarkastellaan lisää luvussa 3.3. Koko maan viennissä ei tarkastelujakson lopulla ole ollut merkkejä paremmasta kehityksestä. Kuitenkin suhdanne-ennusteet ovat lupailleet parempia viennin näkymiä tämän vuoden lopulla ja ensi vuoden alussa.

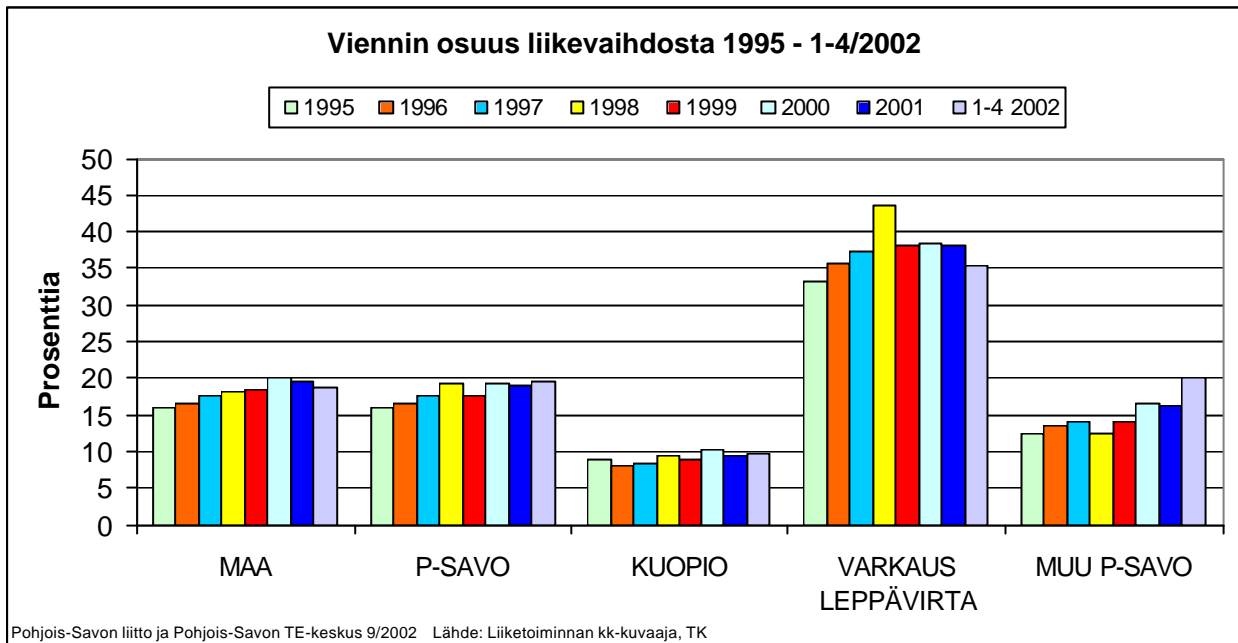

Seuraavassa kuviossa viennin on tarkasteltu kauden 1995 – huhtikuu 2001 trendinä. Indeksien arvo 100 kuvaa vuoden 1995 kuukausien keskiarvoa. Kuvioista käy ilmi koko maan viennin nopea nousu vuoden 2000 loppupuolelle saakka. Pohjois-Savossa viennin kasvu on yltänyt lähelle maan kasvua ja ajoittain viennin kasvu Varkaudessa on ollut koko maata nopeampaa. Vertailualueilla vuoden 2001 aikana viennin arvo kääntyi laskuun Kuopiota lukuun ottamatta. Muutoksia tulkitessa on huomioitava, että trendikäyrä saattaa liioitella muutosten jyrkkyyttä ja syvyyttä.

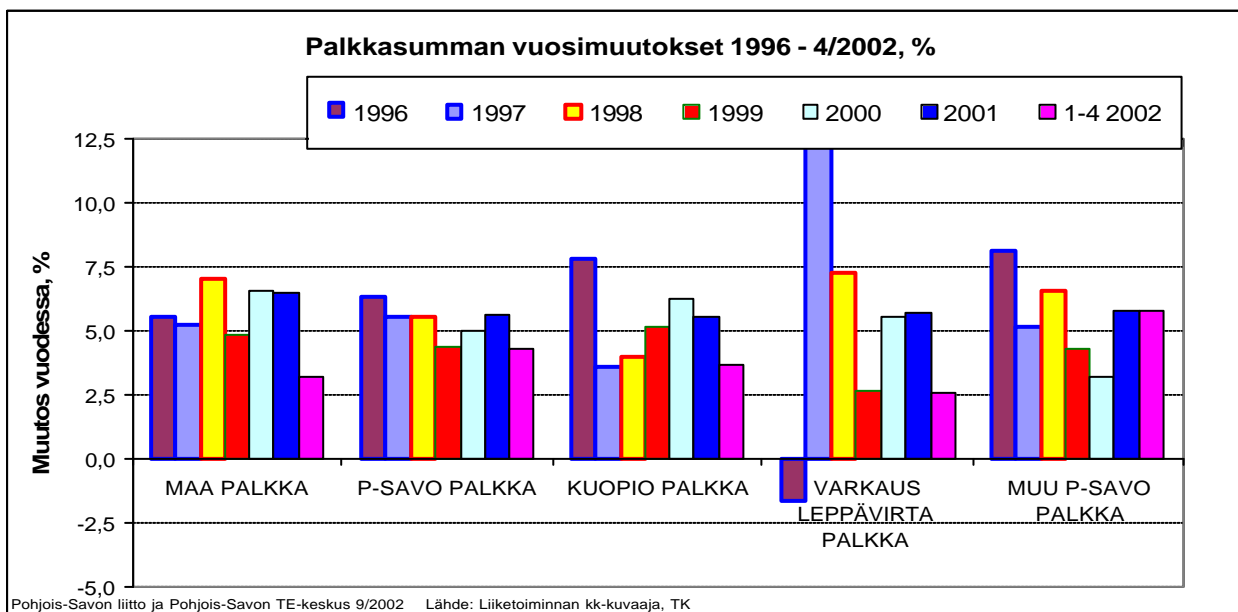
Varkauden seutu on edelleen Pohjois-Savon viennin veturi, mutta maailmanmarkkinoiden epävarmuudesta johtuvat viennin väliaikaiset ongelmat ovat vähän alentaneet viennin arvon osuutta seudun yritysten liikevaihdosta.

Viennin osuus yritysten liikevaihdosta on Varkauden seutua paljon alhaisemmalla tasolla Kuopiossa ja muussa maakunnassa. Yritysten suuntautuminen vientiin on kuitenkin näillä alueilla vähän lisääntynyt.

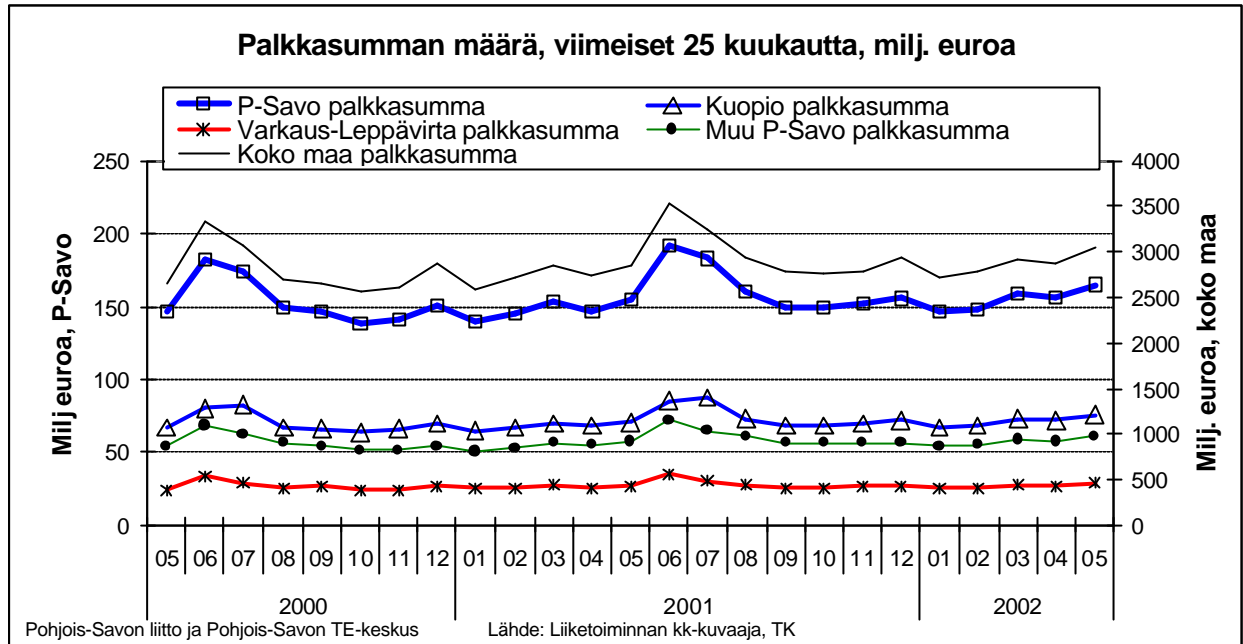

2.3. Palkkasumma

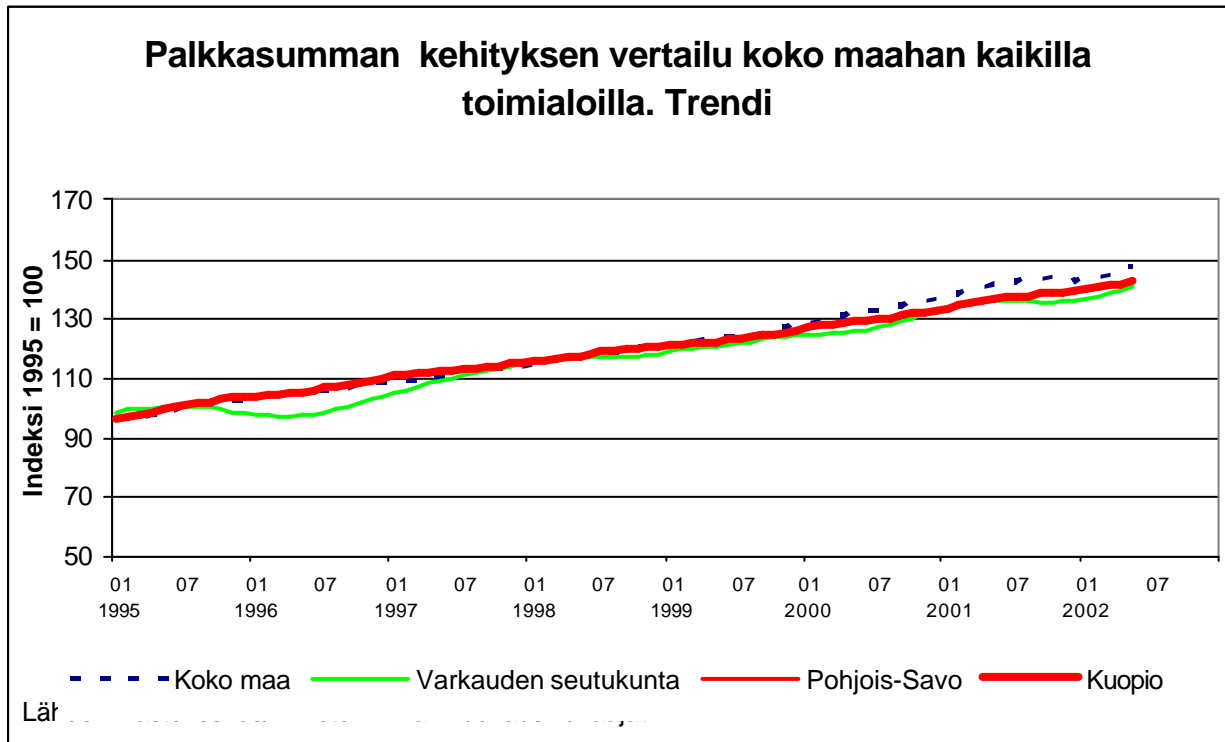
Palkkasumman kehitys Pohjois-Savossa on ollut koko maata heikompaa, suurimmillaan kasvueron on ollut nopean talouskasvun aikoina. Vuonna 2001 kasvueron koko maan ja Pohjois-Savon välillä supistui 0,8 prosenttiyksikköön. Kuluvan vuoden huhtikuun loppuun päättyvän 12 kuukauden jakson palkkasumman kehitys on ollut sama koko maassa ja Pohjois-Savossa, 5,1 prosentin kasvu. Tammi-huhtikuussa 2002 kasvu oli Pohjois-Savossa 4,3 prosenttia eli koko maan kasvua (3,2 %) suurempaa.

Koko maan suhdannevaiheessa melkoisen hyvä palkkasumman kehitys on Pohjois-Savossa näkynyt myös kesään 2002 jatkuneessa keskimääräistä paremmassa työllisyyskehityksessä.

Palkkasumman kehitys näyttää säilyneen vakaana koko maakunnassa, myös viennin ja liikevaihdon kasvun vaikeuksista kärsivällä Varkauden seudulla ja muussa maakunnassa. Tämä vahvistaa käsitystä, että viime vuoden lopun ja kuluvan vuoden alun viennin vaikeuksia ei pidä ylikorostaa. Yritykset odottavat jatkolta parempaa kehitystä ja ovat pitäneet yllä hyvää työllisyyden tasoa.

Palkkasumman kehitys on oheisen trendikäyrän mukaan ollut eri alueilla saman suuntainen, eikä tasossa ole havaittavissa suuria eroja.

BKT:n, alue-BKT:n, liikevaihdon, viennin ja palkkasumman vuosikasvut

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
maan bkt:n volyymin muutos % 1)	0,0	- 7,1	- 3,6	- 1,2	4,5	5,1	4,0	6,3	5,3	4,1	6,1	0,7	1,2 – 2,0 arvio
PS:n aluetolinpidon arvonl. muutos-% 2)	2,0	- 6,4	- 4,1	-124	5,9	2,5	2,7	4,5	2,5	0,0	2,0 arvio	1,0 arvio	1,0 – 2,0 arvio
maan liikevaihdon muutos % 3)	vuoden 2001 liikevaihto 264,9 Mrd €						3,8	9,5	7,4	5,0	11,0	2,8	- 0,9 1-4/2002
PS:n liikevaihdon muutos % 3)	vuoden 2001 liikevaihto 7,4 Mrd €						-0,1	8,5	5,5	3,0	6,7	3,8	- 2,0 1-4/2002
Kuopion liikev. muutos % 3)	vuoden 2001 liikevaihto 2,8 Mrd €						1,6	6,6	2,5	2,2	3,8	5,2	6,8 1-4/2002
Varkauden seudun liikev. muutos % 3)	vuoden 2001 liikevaihto 1,8 Mrd €						-0,5	13,8	8,3	-9,7	10,8	7,6	- 14,3 1-4/2002
Muun P-S:n liikev. muutos % 3)	vuoden 2001 liikevaihto 2,7 Mrd €						-1,6	7,1	7,0	13,5	7,2	0,2	- 1,6 1-4/2002
maan vienti muutos-% 3)	vuoden 2001 vienti 51547,1 M €						8,2	16,4	9,6	7,1	21,1	- 0,8	- 5,1 1-4/2002
PS:n vienti muutos % 3)	vuoden 2001 vienti 1399,7 M €						3,9	15,0	16,1	- 6,8	17,4	2,0	- 17,2 1-4/2002
Kuopion vienti muutos % 3)	vuoden 2001 vienti 267,2 M €						-8,1	10,3	15,6	-2,2	16,7	-1,7	0,3 1-4/2002
Varkauden seudun vienti muutos % 3)	vuoden 2001 vienti 691,1 M €						6,8	18,6	26,4	-21,1	11,8	7,0	- 32,0 1-4/2002
Muun P-S:n vienti muutos % 3)	vuoden 2001 vienti 441,4 M €						8,4	11,8	-3,8	26,3	26,9	- 2,8	- 0,2 1-4/2002
maan palkkasum. muutos-% 3)	vuoden 2001 palkkasumma 34755,9 M €						5,6	5,2	7,1	4,8	6,5	6,5	3,2 1-4/2002
PS:n palkkasum. muutos-% 3)	vuoden 2001 palkkasumma 1881,8 M €						6,3	5,6	5,5	4,4	5,0	5,7	4,3 1-4/2002
Kuopion palkkasum. muutos % 3)	vuoden 2001 palkkasumma 863,2 M €						7,8	3,6	4,0	5,2	6,2	5,5	3,7 1-4/2002
Varkauden seudun palkkas. muutos % 3)	vuoden 2001 palkkasumma 325,2 M €						-1,7	12,4	7,3	2,7	5,5	5,7	2,6 1-4/2002
Muun P-S:n palkkas. muutos % 3)	vuoden 2001 palkkasumma 693,5 M €						8,1	5,2	6,6	4,3	3,2	5,8	5,8 1-4/2002

- 1) Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito, reaali muutos
- 2) Tilastokeskus, aluetilinpito, arvonlisäys, reaali muutos deflatoitu
- 3) Tilastokeskus, liiketoiminnan kuukausikuvaaja, alv-velvollinen liiketoiminta, nimellishintaan

2.4. Väestö ja työllisyys

Väestö, työttömyys ja työvoima Pohjois-Savossa

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
kokonaisväkiluku Pohjois-Savossa	256781	257808	258662	258793	258800	258315	257742	256760	255234	253792	252115	252842 1)	251800 1)
nettomuutto (sis. siirtola isuus)	- 55	+ 254	+ 227	- 39	- 576	- 673	- 743	- 1092	- 1526	- 1383	- 1513	- 946 enn.	- 227 1-8/2002
syntyneiden enemmitys	442	664	581	126	485	204	143	61	- 68	- 55	- 175	16 enn.	-248 1-8/2002
työttömyysaste % (TM)	5,8	9,7	15,3	20,3	21,2	21,2	20,1	18,7	18,3	17,1	16,0	15,2	14,4 1-8/2002
työllisyysaste(TK)	70,1	66,9	61,8	55,9	55,3	56,3	56,4	55,5	56,6	60,0	61,3	59,8	60,5
työttömät (TM) - muutos ed. vuosi	6905	12045 + 5140	19044 + 6999	24733 + 5689	25183 + 450	24627 - 556	23785 - 842	21986 - 1799	20465 - 1521	19404 - 1061	18375 - 1029	17583 - 792	16493 - 1089
työvoima (Tilastokeskus TK)	124000	124000	122000	119000	116000	118000	117000	116000	112200	115500	116200	114700	115100
työllinen työvoima (TK)	118000	113000	104000	95000	93000	94000	94000	94400	95700	100900	102500	99600	100750
koko maan työttömyysaste %													
- TM	4,1	8,3	14,3	19,3	19,9	18,8	17,9	16,4	14,7	13,9	12,6	11,7	11,5
- TK	3,3	6,5	11,7	16,3	16,6	15,5	14,6	12,7	11,4	10,2	9,8	9,1	10,0
- työllisyysaste	74,1	70,0	64,7	60,6	59,9	61,1	61,9	62,9	64,1	66,0	66,9	67,7	67,4

1) Vuoden 2001 väkiluku ja arvio vuodesta 2002 sisältävät Pohjois-Savon maakuntaan siirtyneen Kangaslammin

Pohjois-Savon muuttotappio alkoi supistua viime vuonna. Muuttotappion pieneminen näyttää jatkuvan myös tänä vuonna. Maakunnan väestökehityksessä puolitoista vuotta jatkunut uusi piirre on Varkauden seudun pitkään jatkuneen muuttovoiton kääntyminen muuttovoitoksi ainakin kesään 2002 saakka. Tämä kuvaa alueen vientiteollisuuden pidemmän aikavälin hyvää kehitystä. Kuluvaan vuoden aikana myös Ylä-Savon muuttotappio on ollut aikaisempaa pienempi. Kuopion osalta alkuvuoden muuttotilastoista ei kannata tehdä päätelmiä opiskelijoiden suuren muuttovolymin vuoksi. Syntyneiden määrä näyttää ehkä pysyvämmin alittavan kuolleiden määrän.

Työllisyyden kehityksestä näkyy, kuinka työttömyyden kasvu on ollut maakunnassa ja koko maassa nopeaa, mutta työttömien määrän väheneminen hidasta. Työttömyyden aleneminen jatkui Pohjois-Savossa työttömien määrän vähenemisen hidasta. Työttömyyden aleneminen jatkui Pohjois-Savossa työttömien määrän vähenemisen hidasta. Tämän vuoden alkupuolella työttömien määrä kuitenkin aleni selvästi maan keskimäärää nopeammin. Taantuman vaikutukset näkyivät ainoastaan lomautettujen lievänä lisääntymisenä.

TE-keskuksen aikaisemmat arviot työttömyyden mahdollisesta kasvusta vuonna 2002 eivät osuneet oikeaan. Tällä hetkellä tilanne näyttää melko valoisalta ja koko vuoden työttömyys laskee jopa enemmän kuin vuosi sitten. Ensi vuoden suunta on epävarma ja riippuu talouden kokonaiskehityksestä. Pohjois-Savon työvoimatoimistot otaksuvat työttömyyden laskevan myös ensi vuonna, mutta tätä vuotta hitaammin. Työllisyyden kohentuminen on alueella painottunut terveydenhoito-, sosiaali- ja palvelualueille. Alojen naisvaltaisuuden vuoksi naisten työttömyys on laskenut nopeasti. Nuorten työttömyys on edelleen Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan korkea - runsaat 30 %. Tosin ero koko maan lukuun on supistunut, kun nuorten työttömyysaste on kääntynyt maassa nousuun. Nuorten korkea työttömyys ja hyvä koulutustaso lisäävät muuttoherkkyyttä, mutta Etelä-Suomen kasvava työttömyys on vähentänyt mm. työvoimatoimistojen

myöntämien liikkuvuusavustusten määrää runsaalla viidenneksellä. Pitkäaikaistyöttömien määrä on vähentynyt edelleen ja painunut alle 3500:aan. Ikäryhmistä ainoastaan yli 55 - 59-vuotiaiden työttömien määrä on kasvanut suuriin ikäluokkiin kuuluvien työttömien siirtyessä tähän ikäryhmään.

Työvoiman saatavuusongelmia työvoimatoimistot ovat ilmoittaneet tänä vuonna huomattavasti aikaisempia kartoituksia vähemmän. Maatalouden työvoiman saantivaikeudet ovat korostuneet alkuvuonna..

Tilastokeskuksen arvioiman työllisyysasteen ja työllisten määrän muutos on ollut tämän vuoden aikana myönteisempi kuin vuosi sitten. Pahimmasta lama-ajasta Pohjois-Savon työllisyysaste on parantunut noin viidellä prosenttiyksiköllä, mikä on kohtuullisen hyvä tulos myös koko maahan verrattuna. Kuitenkin työllisyysaste on vielä lähes 10 prosenttiyksikön päässä vuoden 1990 tasosta.

Jo aivan lähivuosina eläkkeelle siirtyminen vähentää työttömien ja työllisten määriä varsinkin niissä kunnissa, joiden väestö on ikärakenteeltaan vanhaa ja jotka kykenevät heikosti houkuttelemaan muuttajia. Koko maassa on arvioitu, että työvoiman tarjonnan liian nopea väheneminen hidastaa maan reaalista kasvukykyä ainakin yhdellä prosenttiyksiköllä. Pohjois-Savossa on arvioitu, että maakunnan nopean kasvutavoitteen toteutuessa (2,9 % vuotuinen kasvu) täystyöllisyys saavutetaan vuoden 2010 paikkeilla. Hitaankin kasvun vaihtoehdossa (1,6 % vuodessa) täystyöllisyys saavutetaan noin 5 vuotta myöhemmin. Hyvinvoinnin ja kasvun ylläpitämiseksi yritysten ja julkisen sektorin on haettava keinoja riittävän työvoimatarjonnan ylläpitämiseksi.

3. TOIMIALOJEN KEHITYS TAMMI-HUHTIKUUSSA 2002 JA VUONNA 2001

3.1. Toimialojen painoarvo 2001 ja osuuden muutokset 1995-2001

Seuraavassa taulukossa on esitetty Pohjois-Savon arvonlisäveroa maksavan liiketoiminnan liikevaihdon ja palkkasumman suhteelliset osuudet toimialoittain sekä vuosien 1995-2001 välillä tapahtuneet muutokset. Muutos on laskettu vuosien 1995 ja 2001 suhteellisten osuuksien prosenttiyksilöiden erotuksena (esim. v. 1995 osuus 15 %, v. 2001 osuus 20 %, muutos 5 %). Palkkasummassa on mukana sama arvonlisäveroa maksava liiketoiminta kuin liikevaihdon tilastoissa.

Taulukko kuvaa toimialojen painoarvoa, tapahtuneita muutoksia ja liiketoiminnan työntensiiviyttä. Muutoksesta voidaan päätellä, onko maakunnan tuotantorakenteessa tapahtunut muutoksia.

Seurantajakson kuuden vuoden aikana liikevaihdon painoarvoa ovat eniten Pohjois-Savossa lisääneet rakentaminen, liike-elämän palvelut ja sähkötekninen teollisuus. Merkittävästi ovat kasvaneet myös posti- ja teleliikenne, jalostetut mekaaniset puutuotteet, elintarvikkeet, koneet ja laitteet, kuljetus ja varastointi sekä tietojenkäsittely. Metallituotteiden valmistus on kasvanut vasta seurantajakson lopulla.

Kasvu on monipuolistanut maakunnan elinkeinoelämää, vaikka vuosien 1995-2000 välisenä aikana kokonaiskasvu onkin ollut koko maata heikompaa. Vuonna 2001 maakunnan kasvu oli

maan keskimääräistä parempi. Elinkeinorakenteen uudistuminen ja ilmeinen jalostusarvon kohoaminen ovat kuitenkin parantaneet maakunnan talouden kilpailukykyisyyttä pitkällä aikavälillä.

Liikevaihto-osuudella mitattuna suhteellinen asema on heikentynyt tukku- ja vähittäiskaupassa, paperiteollisuudessa, kemianteollisuudessa, sahauskassa ja mineraalien kaivussa. Tukku- ja vähittäiskauppa kasvoi paremmin vasta 2001 alkaen.

Toimialojen liikevaihto ja palkkasumma, osuus Pohjois-Savossa	Liikevaihto		Palkkasumma	
	% P-Savosta v. 2001	muutos %-yksik. v. 1995-2001	% P-Savosta v. 2001	muutos %-yksik. v. 1995-2001
Tehdasteollisuus D	39,4	1,4	39,3	-1,4
Tukku- ja vähittäiskauppa G	32,1	-3,7	15,3	-1,5
Paperiteollisuus, kustant 21-22	8,5	-1,1	7,0	-1,6
Rakentaminen F	6,8	1,7	10,2	1,5
Metallit ja metallituotteet 27-28	6,6	0,4	6,4	-0,6
Elintarviketeollisuus 15-16	5,3	0,6	3,9	-1,3
Palvelut liike-elämälle K	5,0	1,3	16,0	3,2
Koneiden ja laitteet 29	4,8	0,6	5,8	0,9
Kuljetus ja varastointi 60-63	4,2	0,6	6,8	0,3
Jalost.mek.puutuotteet 202-205,361	2,9	0,7	4,3	0,3
Sahaus ja höyläys 201	2,8	-0,1	1,7	-0,6
Kemianteoll., kumi- ja muovi 24-25	2,7	-0,5	1,9	0,0
Sähkötekninen teoll. 30-33	2,5	1,1	3,4	1,2
Majoitus- ja ravits. H	2,1	-0,2	3,5	-0,3
Posti- ja teleliikenne 64	1,7	0,8	3,7	-0,3
Vaateusteollisuus 17-19	1,6	0,0	3,9	-1,3
Tietojenkäsittelypalvelu 72	1,2	0,5	3,0	1,3
Mineraalituotteet 26	1,0	0,0	1,1	-0,2
Mineraalien kaivu C	0,7	-0,1	1,0	-0,2
Kulkuneuvot 34-35	0,6	0,1	1,0	0,1
Kuopion hyvinvointitekn. yritykset	0,4	0,2	1,4	0,9

Toimialojen liikevaihdon muutos on työllistänyt eli vaatinut palkanmaksua toimialoilla eri tavoin. Ylivoimaisesti nopeinta palkkasumman kasvu on ollut liike-elämän palveluissa, missä palkkakustannusten osuus liikevaihdosta on suuri. Alan kasvu työllistää hyvin. Palkkasumma on kasvanut nopeasti myös rakentamisessa, tietojenkäsittelypalveluissa, sähköteknisessä teollisuudessa, koneissa ja laitteissa sekä Kuopion hyvinvointiteknologiayrityksissä. Kaikille palkkasummaansa nopeasti lisänneille toimialoille on tyypillistä, että alat ovat työntensiivisiä eli palkkakustannusten osuus liikevaihdosta on suuri. Joillakin uusilla aloilla palkkasumman suuri osuus liikevaihdosta kuvaa myös alkuvaiheen kehityspanostuksia.

Palkkasummaosuutta muihin toimialoihin verrattuna on eniten menetetty paperiteollisuudessa, tukku- ja vähittäiskaupassa, elintarviketeollisuudessa ja vaateusteollisuudessa. Laskua on ollut myös metallituoteollisuudessa, sahauskassa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnassa, posti- ja teleliikenteessä, mineraalituotteissa ja mineraalien kaivussa.

3.2. Liikevaihto ja palkkasumma toimialoittain

Viime aikoina suhdanteiden sekä yritysten liikevaihdon ja viennin muutokset ovat olleet nopeita. Tämän vuoden tammi-huhtikuun tilastojen pohjalta ei kannata tehdä vielä kovin pitkälle meneviä päätelmiä. Toisaalta vuoden 2001 tiedot saattavat kuvata vielä aikaisemman suhdannenousun viimeisiä heijastumia.

Vuonna 2001 Pohjois-Savossa nopeimmin liikevaihto ja palkkasumma kasvoivat **ICT-aloilla** (ohjelmistot, sähkötekniikka ja tietoliikenne sekä lähiala lääkintäkojeet ja optiikka) ja metalliteollisuudessa sekä palkkasumma rakentamisessa. Vuosien 1995-2001 välisenä aikana ICT-alat ovat olleet maakunnan nopeimmin kasvaneet alat.

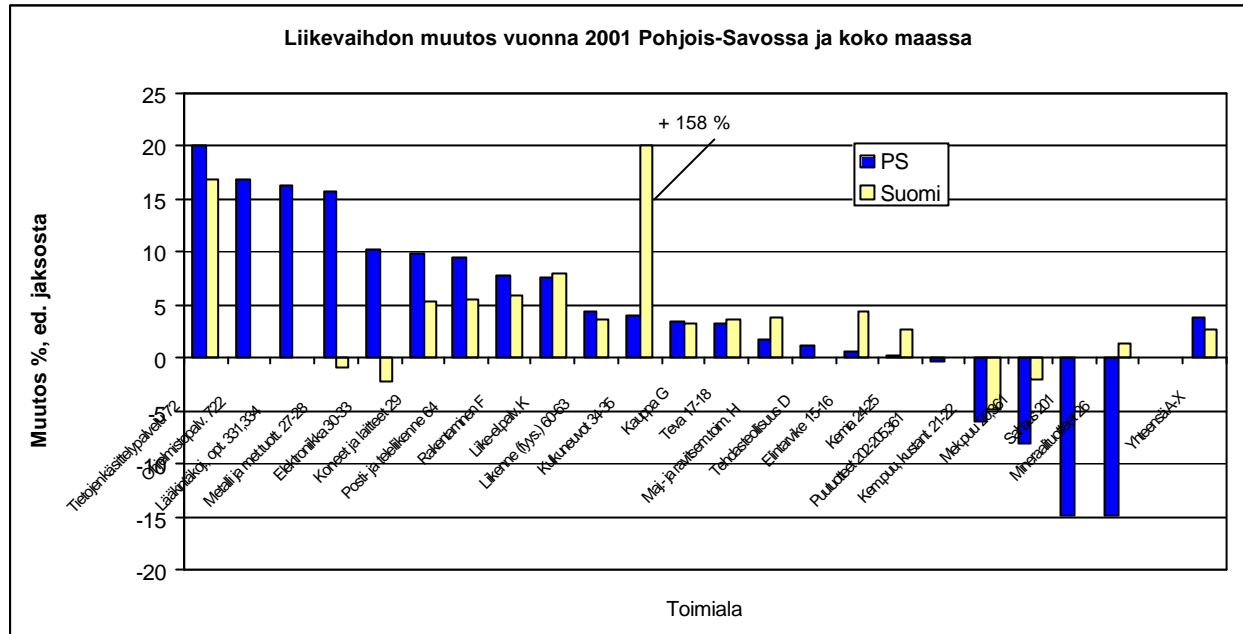
Ohjelmistoala saavutti vuonna 2001 ennätysmäisen 20 prosentin liikevaihdon kasvun, myös palkkasumma kasvoi vastaavasti. Pohjois-Savossa kasvu oli koko maata nopeampi, kuten se on ollut myös pidemmällä jaksolla vuosina 1995 - 2001. Sen sijaan kuluvaan vuoden aikana alan liikevaihdon kasvu näyttää pysähtyneen ja vuodesta odotetaankin edellistä vaisumpaa.

Sähkötekniikka palasi Pohjois-Savossa vuonna 2001 kasvu-uralle vaikean vuoden 2000 jälkeen. Vuoden 2000 jälkeen sähkötekniinen ala on Pohjois-Savossa kasvanut selvästi koko maata paremmin. Alan koko maata parempaan kasvuun ovat myötävaikuttaneet suuntautuminen teollisuuden automaatioon, vähäinen riippuvuus tietoliikennealasta (Nokia-verkko), lisääntynyt energia-tekniikan veto ja jossain määrin monipuolistunut yrityspohja valmistuneiden teknologiayritysten toimitalojen myötä¹. Tämän vuoden aikana liikevaihdon kasvu on Pohjois-Savossakin hidastunut, mutta palkkasumman kasvun kiihtyminen viittaa siihen, että tällä alalla liikevaihtotiedot eivät kuvaa koko liiketoiminnan volyymia. Verotussyistä jotkut yritykset eivät näytä koko liikevaihtoaan Suomessa, vaan tuotteet siirretään keskeneräisinä ulkomaisiin verokeitaisiin. Tämä alentaa sekä liikevaihto- että vientisummaa, vaikka tosiasiallinen volyymi ja työntekijämäärä kasvavat.²

Sähkötekniikan toimialan sisällä **lääkintäkojeiden ja optiikan** (331,334) liikevaihto ja varsinkin palkkasumma ovat kasvaneet vuonna 2001 merkittävästi. Toimialan liikevaihto on vain kymmenesosa sähkötekniikan liikevaihdosta, mutta alaan panostetaan voimakkaasti ja sen odotetaan kasvavan ripeästi.

¹ Keski-Savon kehittämissyhtiön analyysi.

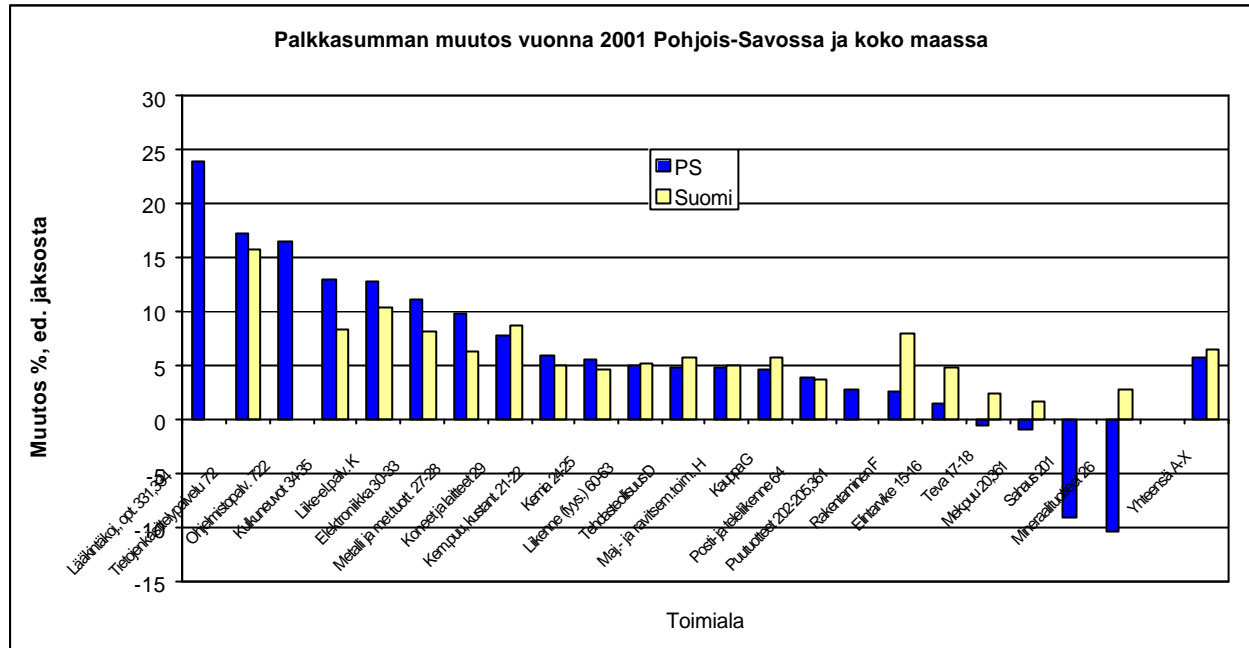
² Erään yrityksen ja toimiala-asiantuntijan vahvistama tieto

Metallituotteiden (tol 27-28) sekä **koneiden ja laitteiden** (tol. 29) liikevaihdot ja palkkasummat kasvoivat nopeasti vuosina 2000 ja 2001. Tärkeä kasvun veturi oli **energiateknologia**. Vuoden 2001 nopean liikevaihdon kasvun kauteen verrattuna tämän vuoden aikana metallituotteiden liikevaihdon supistuminen on ollut jyrkkää. Kuitenkin alan palkkasumman kasvun jatkuminen hillitsee päätelmiä alan vaikeuksista. Esimerkiksi energia-alalla rekrytoidaan koko ajan lisää suunnittelijoita ja tilauskanta on suuri. Toisaalta investointien väheneminen selluteollisuudessa on vähentänyt alaan liittyvän metalliteollisuuden kysyntää. Projektityyppinen liiketoiminta saattaa lyhyellä aikavälillä heilahtella vientiä ja liikevaihtoa ja osa alihankinnan kasvusta kohdentuu ulkomaille ja maakunnan ulkopuolelle.³ Koneiden ja laitteiden kasvu on väliaikaisesti pysähtynyt.

Posti- ja teleliikenteen liikevaihdon kasvu on Pohjois-Savossa jatkunut kolme vuotta noin 10 prosentin vuosikasvussa. Alan kasvu koko maassa hidastui vuonna 2001 ja poikkeuksellisesti kasvu oli Pohjois-Savossa kaksi kertaa koko maata nopeampaa. Pitemmällä jaksolla posti- ja telealan palkkasumman kehitys on Pohjois-Savossa seurannut lähellä koko maan kasvutason, mutta vuotuiset heilahtelut ovat olleet suurempia. Vuonna 2000 palkkasumman taso hypähti Pohjois-Savossa. Viime vuonna kasvu maakunnassa ja koko maassa oli samalla 3,7 – 3,8 prosentin tasolla. Viimeisten kuukausien aikana palkkasumma on Pohjois-Savossa ollut laskussa.

³ Keski-Savon kehittämissyhtiön arvio.

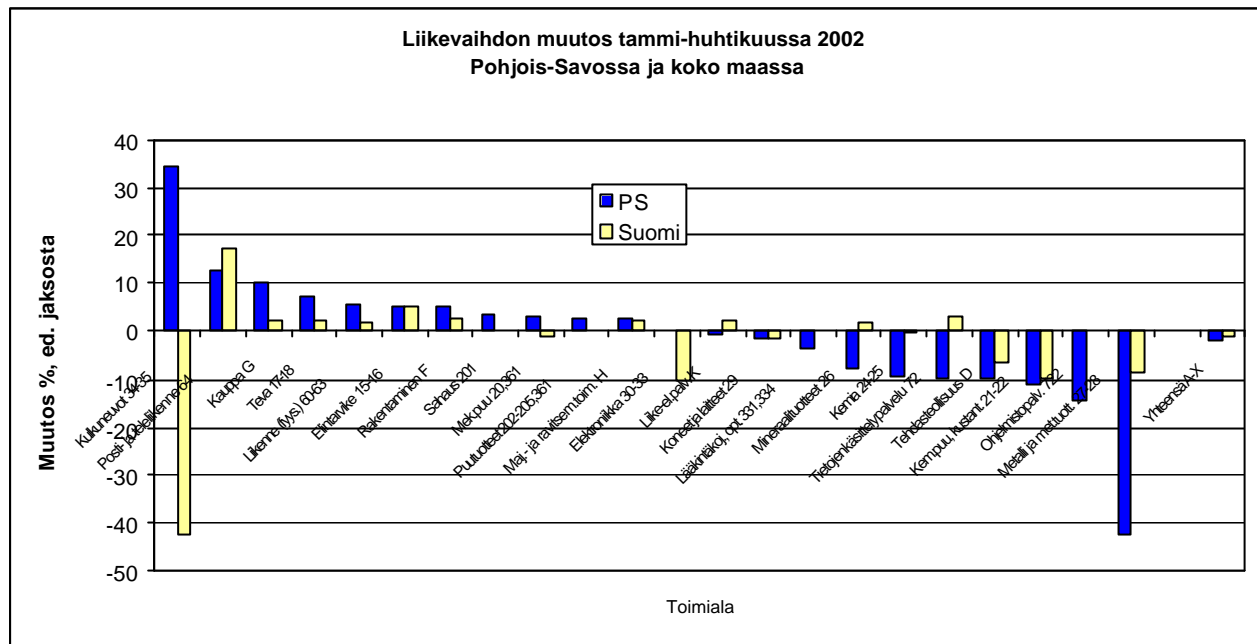
Rakennusalan liikevaihdon kasvu 7,8 % on viime vuonna säilynyt Pohjois-Savossa lähellä pitkän aikavälin 10-12 %:n vuotuista kasvutason tasoa ja ylittänyt koko maan kasvun. Kasvu on jatkunut myös kuluvan vuoden alussa. Rakennusalan työllisyys on Pohjois-Savossa edelleen lisääntynyt ja vuoden aikana alan työttömyys on alentunut 13 prosentilla. Myönteiseen liikevaihto- ja työllisyyskehitykseen nähden alan palkkasumman kasvu Pohjois-Savossa vaikuttaa alhaiselle. Palkkasumma on koko maassa kasvanut Pohjois-Savo nopeammin, vaikka liikevaihto ja työllisyys ovat maakunnassa kehittyneet keskimääräistä paremmin. Rakennusala⁴ itse selittää palkkasumman kasvun hidastumista aliurakoinnin käytön nopealla lisääntymisellä. Erikoistuneet aliurakoijat ovat usein kustannustehokkaampia kuin monialainen rakennusyrittäjien oma työvoima, mikä alentaa palkkakustannusten osuutta liikevaihdosta. Lisäksi aliurakoijat voivat tulla oman maakunnan ulkopuolelta ja siirtää osan maksetuista palkoista toiseen maakuntaan.

Liike-elämän palveluiden liikevaihto ja palkkasumma ovat kasvaneet Pohjois-Savossa 1990-luvun puolivälistä lähtien vähintään koko maan vauhdilla. Viime vuonna liikevaihdon kasvu hidastui vähän 7,7 prosenttiin, mutta palkkasumman kasvu kiihtyi 12,7 prosenttiin.

Vuosina 2000 – 2001 **liikenteen ja varastoinnin** (tol 60-63) kasvu on heijastanut liikevaihdon kokonaiskasvua. Vuonna 2000 liikenteen liikevaihto kasvoi Pohjois-Savossa koko maata hitaammin ja vuonna 2001 nopeammin. Pidemmällä aikavälillä toimialan kasvu on ollut Pohjois-Savossa vähän koko maata suurempi.

Kulkuneuvojen valmistuksen toimialan (tol 34-35) liikevaihdon vuotuiset muutokset ovat olleet suuria. Koko maassa suuret laivatoimitukset ja Pohjois-Savossa mm. veneiden ja erikoisajoneuvojen toimitusten ajoitukset saattavat heilautella liikevaihtolukuja. Pidemmällä aikavälillä kulkuneuvojen liikevaihdon kasvu on Pohjois-Savossa ollut 10 prosenttia vuodessa ja palkkasumman 7 prosenttia. Kasvu on ollut kaksinkertainen koko maahan verrattuna. Viimeisten seurantajakson kuukausien aikana kasvu on Pohjois-Savossa kiihtynyt.

⁴ Suuren rakennusalan edustajan tulkinta.

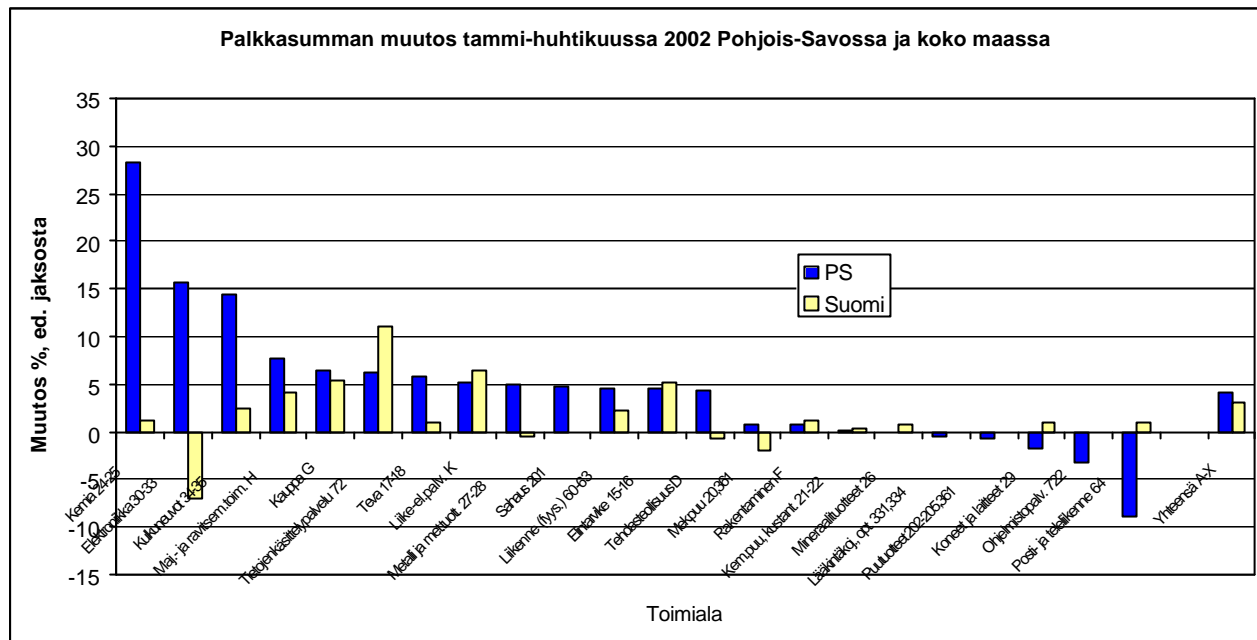

Tukku- ja vähittäiskaupan liikevaihto on kasvanut vuosina 1996-2000 koko maassa 6,6 prosenttia vuodessa ja Pohjois-Savossa vain 2,5 prosenttia. Vuodesta 2001 lähtien kasvu on voimakkaasti kiihtynyt Pohjois-Savossa ja alentunut koko maassa. Vuonna 2001 liikevaihto kasvoi Pohjois-Savossa 3,4 prosentilla ja koko maassa enää 3,2 prosentilla. Huhtikuuhun 2002 yltävällä 12 kuukauden jaksolla kasvu ylsi Pohjois-Savossa 6,3 prosenttiin ja aleni koko maassa 2,2 prosenttiin. Palkkasummat ovat kasvaneet vastaavasti. Kaupan asiantuntijan⁵ mukaan kehitys Pohjois-Savossa perustuu kaupan lisääntyneisiin uus- ja laajennusinvestointeihin sekä uusien kauppaketjujen ilmestymiseen maakuntaan. Kaupan aloista ovat eniten Pohjois-Savossa kasvaneet auto-kauppa, päivittäistavarakauppa ja vuoden 2002 alussa rautakauppa. Kodinelektronikan kauppa kiihtyi kesällä 2002 (ei näy ko. tilastoseurannassa). Maatalous-, urheilu- ja erikoistavarakauppa ovat Pohjois-Savossa kasvaneet koko maan tasolla. Tehdyt investoinnit antavat odottaa kaupan myynnin jatkuvan 1990-luvun loppua paremmalla tasolla.

Tekstiili- ja vaatetusteollisuuden kasvu on vuodesta 1999 lähtien ollut koko maassa ja Pohjois-Savossa vaatimatonta, häidin tuskin positiivista. Vuosina 1996-2000 alan liikevaihto kasvoi Pohjois-Savossa 5,3 prosenttia vuosittain, yli kaksi kertaa maan keskiarvoa paremmin. Ompelutyötä on siirretty mm. Viroon, mikä näkyy palkkasummien alenemisena vuosina 1999 ja 2001. Kuitenkin kuluvan vuoden huhtikuun loppuun päättyvä 12 kuukauden jakson aikana alan liikevaihto on kasvanut Pohjois-Savossa 4,5 prosentilla ja palkkasumma säilynyt suurin piirtein ennallaan.

Majoitus- ja ravitsemusalan liikevaihdon koko maata heikompi kasvu näyttää Pohjois-Savossa jatkuvan. Vuosina 1995-2000 keskimääräinen vuosikasvu oli 3,5 prosenttia ja viime vuonna vain 1,8 prosenttia, koko maassa vastaavat luvut olivat 5,0 ja 3,7. Palkkasumman kehitys on Pohjois-Savossa ollut lähempänä maan keskimääräistä kasvua. Hotelliyöpymisten 10 vuoden kasvutaso on Pohjois-Savossa ollut vain pari prosenttia, noin puolet koko maan kasvutasosta. Ravintolakaupasteettia on maakunnassa, varsinkin Kuopiossa lisätty. Tämä heijastuu myös alan palkkasumman kasvuna. Kun myynti ei ole lisääntynyt samassa suhteessa, aletaan ravintola-alalla pelätä pudotuspelin alkamista.

⁵ Keskon Itä-Suomen aluekeskuksen johtajan antama tieto.

Elintarviketeollisuuden liikevaihdon kasvu on vuosina 1996-2000 ollut Pohjois-Savossa 7,8 prosenttia vuodessa, kun koko maan kasvu oli vain 2,3 prosenttia. Vuonna 2001 alan liikevaihto kasvoi Pohjois-Savossa vain 0,6 prosenttia, mutta kuluvan vuoden alussa kasvu näyttäisi jälleen piristyneen. Elintarviketeollisuuden palkkasumman vuotuinen kasvu 1996-2000 on ollut vaatimatonta, Pohjois-Savossa 1,9 ja koko maassa 2,8 prosenttia vuodessa. Viime vuonna palkkasumma kasvoi 1,5 Pohjois-Savossa ja 4,7 prosenttia koko maassa.

Vuosina 1996-2000 **kemianteollisuuden** liikevaihto kasvoi vuosittain Pohjois-Savossa 2,0 prosentilla ja koko maassa 3,0 prosentilla. Viime vuonna kasvu pysähtyi. Pohjois-Savossa liikevaihdon muutos oli 0,3 prosenttia, koko maassa kasvu oli vielä 2,8 prosenttia. Viimeisen 12 kuukauden aikana liikevaihto näyttää supistuneen. Palkkasumman kasvu on säilynyt vakaana.

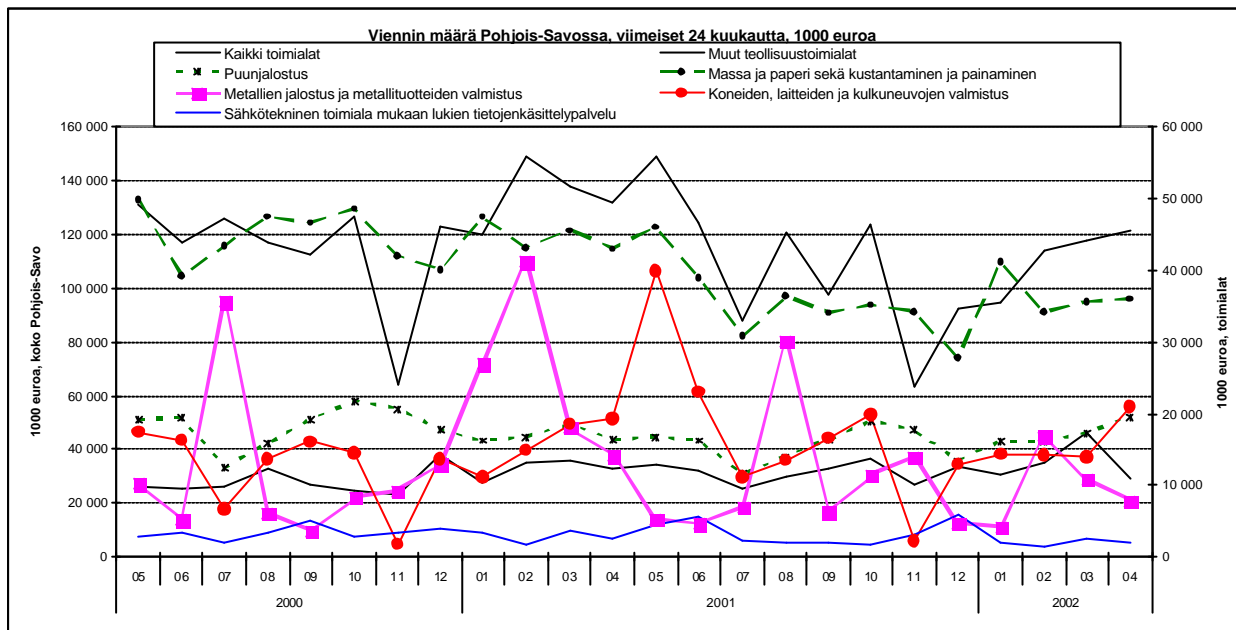
Viime vuosi oli **puunjalostusteollisuudelle** kokonaisuudessaan heikko kasvuvuosi. **Sahauksen** liikevaihto supistui Pohjois-Savossa 14,9 ja **paperiteollisuuden ja kustantamisen** 6,1 prosentilla. **Jalostava mekaaninen puuteollisuus** pärjäsi paremmin liikevaihdon säilyessä vuoden 2000 tasolla. Liikevaihdon lasku oli Pohjois-Savossa koko maata suurempi. Tämän vuoden alun kehitys on ollut vähän viime vuotista parempi liikevaihdon käännyttyä orastavaan kasvuun. Palkkasumma laski viime vuonna sahuksessa, mutta kääntyi kuluvan vuoden tammi-huhtikuussa taas nousuun. Palkkasumman kasvu jatkui jalostetuissa puutuotteissa ja kemiallisessa metsäteollisuudessa. Koko maan mekaanisen metsäteollisuuden palkkasumma kääntyi laskuun vuoden 2001 lopulla ja lasku on jatkunut vuoden 2002 tammi-huhtikuussa.

Mineraalituotteiden (tol 26) liikevaihto kääntyi Pohjois-Savossa laskuun vuonna 2001 ja lasku on jatkunut myös kuluvan vuoden aikana. Koko maassa alan kasvu on ollut vaatimatonta. Alan liikevaihtoa on alentanut rakentamisen volyymin aleneminen koko maassa. Palkkasumma on alentunut vastaavasti.

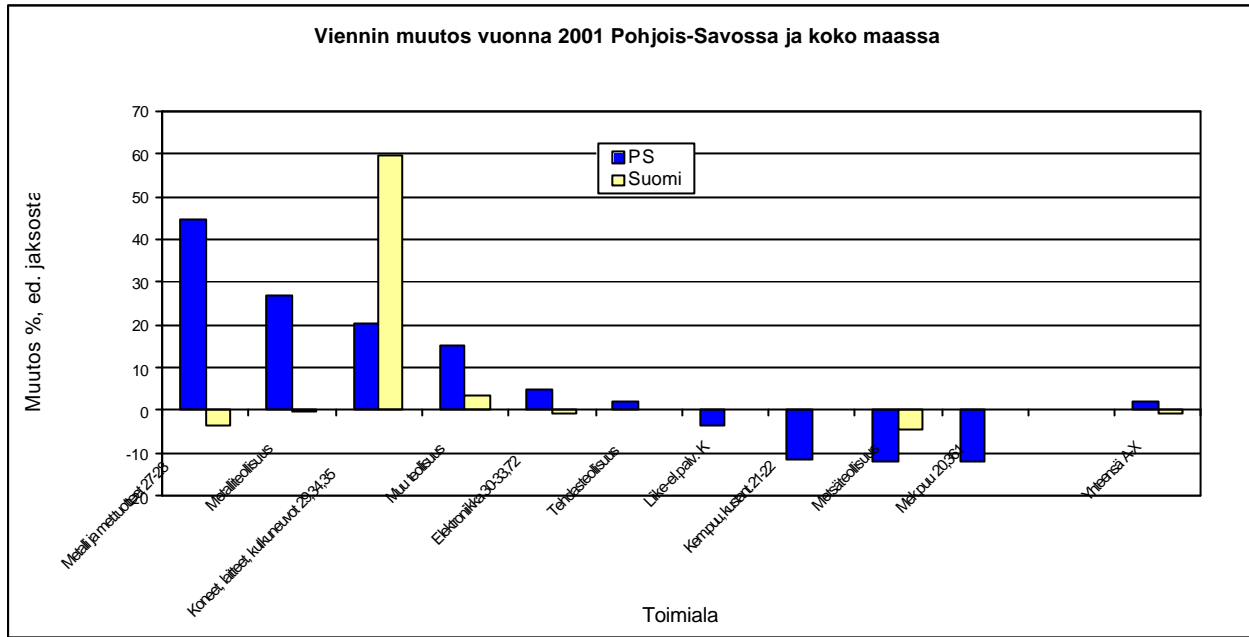
3.3. Vienti toimialoittain

Teollisuuden liikevaihdon kasvun hidastuminen ja supistuminen johtuu ensisijassa viennin ongelmista. Viennin liikevaihtoarvolla mitattu määrä kasvoi vuosina 1996-2000 koko maassa 12,4 prosenttia vuodessa ja Pohjois-Savossa 8,7. Vuonna 2001 vienti aleni koko maassa 0,8 prosenttia ja kasvoi Pohjois-Savossa vielä 2,0 prosenttia.

Vienti kääntyi maakunnassa laskuun keväällä 2001 ja aallonpohja osui marraskuulle 2001. Pohjois-Savon kuukausitarkastelu paljastaa, että viennissä on ollut nousutrendi vuoden 2001 lopulta lähtien. Vienti kasvoi tammi-huhtikuussa 2002 verrattuna edelliseen vuosikolmannekseen 18,3 prosentilla.

Vuonna 2001 vienti oli Pohjois-Savossa kääntynyt laskuun metsäteollisuudessa. Metallituotteiden, koneiden ja laitteiden sekä kulkuneuvojen viennille se oli huippuvuosi. Toimitukset keskittyivät muutamille kuukausille, minkä vuoksi näiden toimialojen lyhyen aikavälin viennin muutoksista ei voi tehdä päätelmiä pidemmällä tähtäyksellä. Sähkötekniikan vienti säilyi viime vuonna ennallaan.

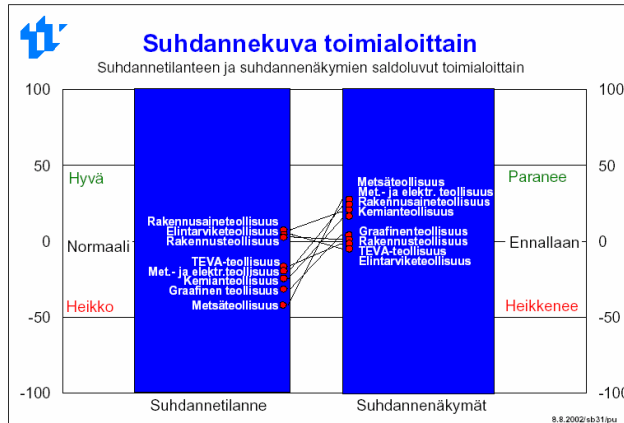
Tammi-huhtikuussa 2002 kasvoivat kaikkien toimialojen vienti sähkötekniikkaa lukuun ottamatta verrattuna edelliseen vuosikolmannekseen.

Viennin kokonaistaso (kuukausikeskiarvo) on kuitenkin ollut edellisvuoden keskitasoa merkittävästi alhaisempi metalli- ja metallituotteissa (-35%) sekä jonkin verran alhaisempi koneissa, laitteissa ja kulkuneuvoissa (-6 %) ja paperiteollisuudessa (-5 %), mutta mekaanisen puunjalostuksen ja muun teollisuuden vienti oli alkuvuonna noin 10 prosenttia edellisvuotta korkeammalla tasolla.

4. VUODEN 2002 SUHDANNENÄKYMÄT

4.1. Teollisuuden suhdanteet TT:n mukaan

4.1.1. Koko maa

Teollisuuden suhdannekuva ei ole selkeytynyt kevään ja alkukesän aikana toivotulla tavalla. Näkymät ovat loppuvuoden osalta yhä paranevat, mutta elpyminen ei ole suoraviivaista. Toisen neljänneksen suhdanteet olivat paranemisesta huolimatta odotettua hieman vaisummat. Kolmannen neljänneksen tuotanto- ja vientinäkymät ovat selkeästi toista neljännestä vaisummat. Vuoden viimeiselle neljännekselle odotetaan kuitenkin selkeää kasvua.

Kausitasoitettu teollisuustuotanto laski heinäkuussa kesäkuun tasosta, mutta jäi vielä selvästi toukokuuta korkeammaksi. Pieni takapakki johtuu elektroniikkateollisuudesta, sillä tällä kertaa muu teollisuus oli keskimäärin melko hyvässä vauhdissa. Kehitys on edelleen linjassa kuluvan vuoden ennusteiden kanssa, Etlan 2,2 % saavutettaisiin viime kuukausia vähäisemmällä kasvuvauhdilla ja jos tuotanto jäisi kausitasoitettuna heinäkuun tasolle, koko vuoden keskimääräiseksi kasvuksi tulisi silti 1,7 %. Teollisuuden kapasiteetin käyttöaste on myös (kausitasoitettuna) viime kuukausina parantunut voimakkaasti.

Elektroniikka- ja sähköteollisuus lisäsi tuotantoaan runsaalla neljänneksellä. Radio ym. telelaitteiden tuotannossa lisäystä oli runsas kolmannes. Kasvu hidastui kesäkuusta kuitenkin vähän, joten kausitasoitettu käyrä laski hieman. Muilla tärkeillä vientialoilla kasvu kiihtyi edellisvuoteen nähden ja myös kausitasoitettut käyrät nousivat. Metsäteollisuudessa tuotanto lisääntyi viime vuodesta 8 % ja kemianteollisuudessa 4 %.

Raskaassa metalliteollisuudessa suhdanteet näyttävät kehittyvän keskimäärin parempaan suuntaan: koneissa ja laitteissa heinäkuu oli hyvä samoin kulkuneuvoteollisuudessa. Metallituotteiden reipas kasvu hieman hiipui, mutta perussuunta säilyi myönteisenä. Metallien jalostuksessa tuotanto kohosi kausitasoitettuna voimakkaasti.

Elintarviketeollisuudessa tuotanto on viime kuukausina kausitasoitettuna vähentynyt ja kasvuluuvut viime vuoteen nähden ovat niinkään pienentyneet. Sen sijaan vaatteiden valmistus lisääntyi viime vuoden heinäkuusta lähes kolmanneksen, vaikka edelliset kuukaudet ovat olleet vahvasti miinuksella. Myös kausitasoitettu tuotantokäyrä kohosi voimakkaasti.

Kuluttajabarometri oli elokuussa yllättävän synkkä ja kuluttajien luottamusindikaattori heikkeni selvästi. Pitkään melko myönteisenä pysyneet odotuksien huononeminen on kenties reaktio työllisyyden hienoiseen heikentymiseen. Työllisyys pysyi myös vakaana talouden heikentymisen aikana, mutta on nyt viivästeisenä muuttujana heikentynyt, vaikka noususuhdanne on jo käynnissä. Kuluttajien odotuksien huononeminen voi ennakoita kotimarkkinoiden hiipumista.

4.1.2. Itä-Suomi / Pohjois-Savo

Itä-Suomen teollisuuden ja rakentamisen suhdantetilanne on edelleen vaikea. Vientikysyntä on hieman elpynyt alkukesän aikana, mutta tuotannonlisäys on jäänyt vähäiseksi. Tilauskirjat ovat yhä ohuet, ja tuotantokapasiteettia on yleisesti vajaakäytössä. Riittämätön kysyntä on yleisin tuotantokapeikko.

Usko suhdanteiden paranemiseen on Itä-Suomessa vahva, sillä heinäkuussa tehdyn suhdannekyselyn perusteella alueella ei odotettu lainkaan suhdanteiden heikkenemistä. Lähes kolmannes yrityksistä, 32 % (huhtikuussa 37 %), uskoi suhdanteiden kohentuvan ja 68 % (62 %) arvioi niiden pysyvän ennallaan. Suhdannenäkymien saldoluku oli heinäkuussa 32, eli hieman alhaisempi kuin huhtikuun 36. Itä-Suomen yritysten arvio lähiaikojen suhdannekehityksestä on vähän kokonaan keskiarvoa parempi.

Itä-Suomen teollisuuden ja rakentamisen tuotanto oli toisella vuosineljänneksellä likimain ensimmäisen neljänneksen tasolla. Vuoden 2001 vastaavasta ajankohdasta tuotanto oli kasvanut jonkun verran, saldoluku 12. Lähikuukausien aikana tuotanto pysynee kausivaihtelu huomioon ottaen likimain ennallaan. Vuoden viimeiselle neljännekselle odotetaan kasvua.

Teollisuuden ja rakentamisen tuotantokapasiteettia oli vapaana heinäkuussa hieman aiempaa vähemmän. Vastaajista 38 % arvioi kapasiteetin heinäkuussa liian suureksi, kun huhtikuussa kapasiteettia oli vajaakäytössä 41 %:lla yrityksistä. Sopivasti kapasiteettia oli 47 %:lla (huhtikuussa 58 %) vastaajista ja 15 % (1 %) yrityksistä kärsi kapasiteettipulasta.

Uusia tilauksia saatiin lisää toisella vuosineljänneksellä ensimmäistä neljänneistä enemmän ja tilauskannat nousivat hieman. Tilauksia on yhä selvästi normaalia niukemmin, saldoluku -32. Tilausten uskotaan hieman lisääntyvän lähikuukausien aikana. Valmiiden tuotteiden varastot olivat heinäkuussa aavistuksen verran normaalia täydempiä.

Itä-Suomen teollisuuden ja rakentamisen henkilökunnan määrä nousi hieman vuoden 2002 toisella neljänneksellä. Henkilöstökehitys oli odotuksia myönteisempää. Vuoden 2001 vastavasta ajankohdasta työvoima on yhä supistunut, saldoluku -29. Vuoden kolmannen neljänneksen aikana henkilökunnan uskotaan vähenevän. Silti teollisuuden rekrytointien määrä Pohjois-Savossa TT:n osaamistarveluotaimen mukaan säilyy reilusti yli 1000:n henkilönä vuodessa (määrä sisältää myös työpaikan vaihdot ja eläköityvien työpaikat).

Vienti kehittyi myönteisesti alkukesän aikana ja vuoden 2002 toisen neljänneksen vienti oli selvästi edellistä neljänneistä suurempaa. Vuoden 2001 toisesta neljänneksestä vienti sen sijaan supistui hieman. Uusia vientitilauksia on saatu aiempaa enemmän, mutta vientitilaukukset ovat yhä alhaiset. Viennin uskotaan kasvavan kausivaihtelu huomioon ottaen sekä vuoden kolmannella että neljännellä neljänneksellä.

Investoinnit jäivät kuluvaan vuoden toisella neljänneksellä edellisvuotista vähäisemmiksi, mutta kehitys oli epäyhtenäistä. Vuoden kuluttua investointien arvellaan pysyvän likimain ennallaan. Kannattavuuskehitys on myös ollut viime aikoina epäyhtenäistä. Keskimäärin kannattavuus on pysynyt lähes ennallaan ja vuoden kuluttua sen uskotaan selvästi kohentuvan.

Tuotantokapeikkoja ilmoitti heinäkuussa 45 % (huhtikuussa 30 %) Itä-Suomen teollisuudesta ja rakentamisesta. Riittämätön kysyntä oli ongelmana 36 prosentilla yrityksistä. Muut kapeikot olivat harvinaisia.

Lisätietoja: <http://www.tt.fi/suhdanne> sekä <http://www.tt.fi/luotain>

4.2. Rakentamisen suhdanteet Rakennusteollisuus RT:n mukaan

Pohjois-Savossa rakennusalan yritysten näkemykset ovat kulumassa olevasta vuodesta hyvät. Valmistuneet ja käynnissä olevat hankkeet pitävät yllä hyvää toimeliaisuutta. Rakentamisen kokonaismäärän uskotaan ylittävän vuoden 2001 määrän ja kasvun arvioidaan olevan 2-5 prosenttia.

Rakentamisen kokonaiskehitys näyttää Tilastokeskuksen liikevaihtotilaston mukaan Pohjois-Savossa kehittyneen vuoden 2002 alkupuolella muuta maata suotuisammin. Loppuvuodesta liikevaihdon kasvun ennusteet ennakoivat valtakunnan keskimääräistä tasoa.

Vaparaahoitteisen asuntotuotannon kauppa on käynyt tyydyttävästi ja vuoden kuluessa on käynnistynyt uusia hankkeita, jotka tulevat säilyttämään tuotannon kohtalaisella tasolla. Myös valtion lainoittamaa tuotantoa käynnistyy edellisen vuoden tasossa. Erityisesti pientalorakentaminen on vilkastunut.

Korjausrakentamisen kannalta vuodesta 2002 näyttää tulevan selkeästi rakentamisen kokonaiskasvua vahvistava toimintavuosi, erityisesti kunta ja julkishallinnon hankkeita on käynnissä.

Rakennusalan työllisyys on kehittynyt erittäin myönteisesti. Erityisesti kesä kautena voidaan puhua kaikkien todella rakennusalan ammattityöntekijöiden olleen työllistettyjä.

Rakennuslupien määrä kasvoi Pohjois-Savossa vielä vuonna 2001, kun koko maassa lupien määrä oli tuolloin jo laskussa. Kulu van vuoden ensimmäisellä puoliskolla rakennuslupia on myönnetty Pohjois-Savossa 6,5 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Koko maassa lupien määrä aleni 8,9 %:lla. Tämä ennakoisi rakentamisen volyymin alenemista, mutta Pohjois-Savossa koko maata vähemmän.

Näkymät vuoden 2003 rakentamisen kokonaismäärästä ovat arvauksien varassa. Usko kokonaisyhteistyön myönteiseen kehittymiseen ja erityisesti kuntatalouksien kasvuun ei ole vahvistunut. Ilmeisesti arviot heikkenevästä kehityksestä ovat vahvistumassa.

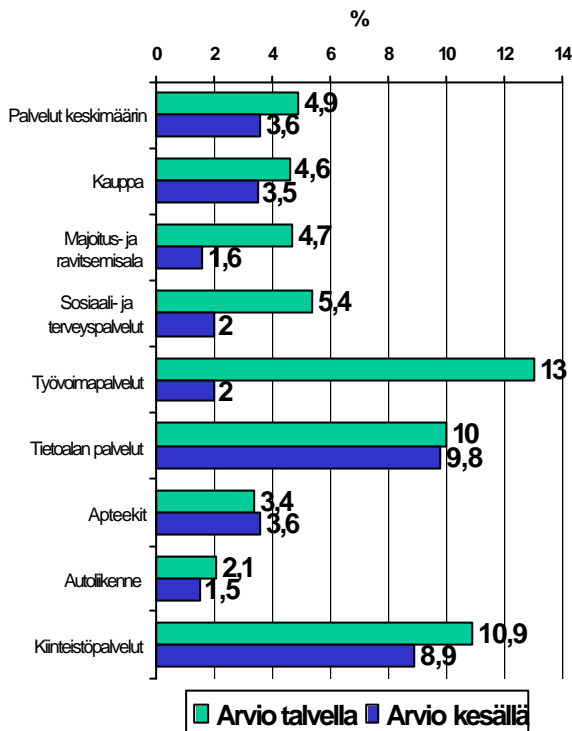
4.3. Yksityisten palvelualojen suhdanteet PT

4.3.1. Suhdannenäkymät koko maassa loppuvuodesta 2002

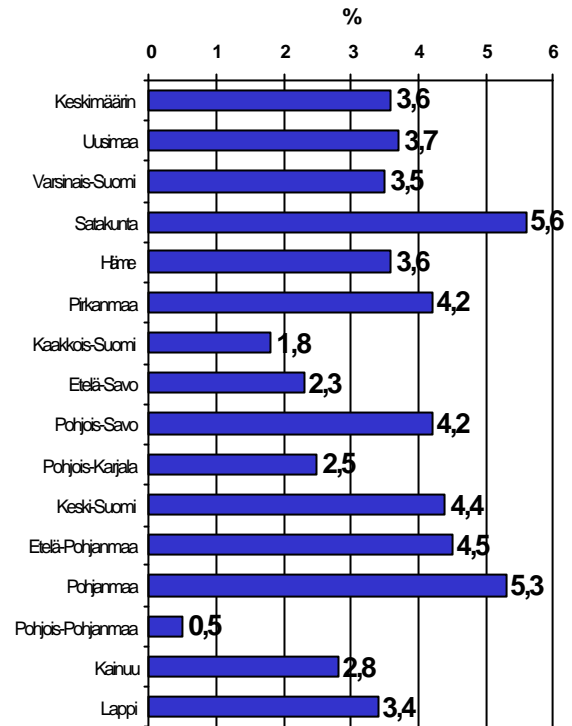
- * Palvelusektori kestänyt hitaan talouskasvun vaiheen
 - yksityinen kulutus ja palveluiden tuotanto kasvaneet
- * Suhdanneodotukset yksityisellä palvelusektorilla parantuneet
- * Myynnin kasvuodotukset tasoittuneet
- * Työllisyysnäköymät hieman parantuneet

Palvelutyönantajien kesäkuussa 2002 tekemän suhdannetiedustelun mukaan palveluyritysten myynti kasvaa edelleen kaikilla palvelutoimialoilla. Myynnin kasvua ennakoivia yrityksiä on kuitenkin jonkin verran vähemmän kuin viime talvena. Vuoden loppupuolella myynnin odotetaan kasvavan joka toisessa palveluyrityksessä. Myynnin kasvuvauhdiksi vuonna 2002 yritykset odottavat noin 3,5 prosenttia, kun ennuste puoli vuotta sitten oli lähes 5 prosenttia. Myynnin kasvun odotuksissa on suuria eroja eri palvelutoimialojen ja TE-keskusalueiden välillä.

Palvelualojen myynnin arvioitu kasvu toimialoittain 2002

Palvelualojen myynnin arvioitu kasvu alueittain 2002

Huolimatta siitä, että palveluyritysten arviot myynnin kehityksestä ovat varovaisemmat kuin puoli vuotta sitten, ovat suhdanneodotukset kohonneet selvästi. Suhdanteiden paranemista odotetaan etenkin yrityspalveluissa, eniten vientikauppaan liittyvissä palveluissa.

Yksityisten palvelualojen ennakoitu työvoimatarve on piristymässä. Vuoden 2002 loppupuoliskolla Palvelutyönantajien jäsenyrityksiin arvioidaan syntyvän noin 5000 uutta työpaikkaa. Eniten työvoiman määrää lisäävät yrityspalvelut-ryhmään kuuluvat yritykset. Valtaosa työvoiman määrän lisäyksestä kohdentuu Uudenmaan TE-keskusalueelle.

4.3.2. Palvelualojen suhdannenäkymät Pohjois-Savossa

Suhdanneodotukset kohonneet lievästi, myynnin kasvu hidastuu

Pohjois-Savon palveluyritykset arvioivat alkuvuoden suhdanne- ja työllisyysodotusten toteutuneen ennakoidusti, mutta samalla maan keskiarvoa paremmin. Myyntiodotukset toteutuivat alkuvuonna joka toisella yrityksellä ennakoidusti, neljännes yrityksistä piti myynnin kasvua ennakoitua parempana.

Myynnin kasvuodotukset ovat edelleen hyvät. Vajaa puolet yrityksistä ennakoii myynnin kasvua loppuvuoden aikana, vaikka kasvuprosentit ovatkin tulleet kuluvan vuoden aikana hieman alaspäin. Kasvuksi yritykset arvioivat noin 4 prosenttia, mikä on edelleen maan keskiarvoa korkeampi luku.

Palvelutuotannon kehitys kääntyi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä kasvuun lyhyen hitaan kasvun vaiheen jälkeen. Kotitalouksien kulutus kasvoi yli 3 prosenttia. Palvelutuotannon kasvua on ylläpitänyt kuluttajien luottamus omaan talouteen, joskin loppuvuoden aikana kuluttajien luottamus tulevaan kehitykseen on hieman heikentynyt. Samoin työllisyyden koheneminen on hidastunut. Ennustettu teollisuustuotannon ja viennin kääntymisen kasvuun alkuvuoteen verrattuna lisäävät palveluyritysten uskoa loppuvuoden hyvään kehitykseen.

Kauppa uskoo hyvän, valtakunnan keskiarvoa paremman myynnin kasvuvauhdin jatkuvan myös loppuvuoden ajan. Kaupan toimialalla toteutetut ja tulevat investoinnit vauhdittavat sekä myynnin että palkkasumman kasvua. Uusien erikoistavarakaupan ketjujen tulo maakuntaan tulee lisäämään erityisesti kaupunkikeskusten vetovoimaa. Palkansaajien ostovoiman noin 3 prosentin kasvu, kuluttajien luottamus, veronpalautukset sekä tuleva joulukauppa luovat hyvät edellytykset kulutustavarakaupan kasvulle myös vuoden loppukuukausien ajalle.

Majoitus- ja ravitsemisalalla hidas talouskasvu heikensi kysyntää ja kannattavuutta odotettua nopeammin. Kotitalouksien ostovoiman kasvu taannee kuitenkin sen, ettei myynnin arvo tule heikentymään vuoden loppukuukausina – edellyttäen, että kuluttajien luottamus säilyy kohtuullisella tasolla. Alan suhdanneherkkä kysyntä on kuitenkin viime vuosina kasvanut kulutuksen yleistä kehitystä hitaammin. Tuotannon ja viennin elpyminen lisäänee liike- ja kokousmatkailua. Kysynnän kasvu ei kuitenkaan riittäne, lisääntyneestä tarjonnasta (varsinkin ravintolapuolella) johtuen, nostamaan alan kapasiteetin käyttöastetta.

Työllisyysnäkymät Pohjois-Savossa ovat vakaat, kolme neljäsosaa palveluyrityksistä arvioi työllisyyden pysyvän yrityksissään ennallaan.

Palveluyritykset ovat vastanneet suhdannetiedusteluun kesäkuussa. Uusimmat tiedot USA:n ja EU-maiden talouskasvun odotettua hitaammasta ja epävarmemmasta elpymisestä, kotimaassa palvelualoille pettymyksen aiheuttaneet budjettineuvottelut, tuloneuvottelujen lähestyminen ja kuluttajien luottamuksen heikentyminen loppukesästä eivät ole näin ollen vielä vaikuttaneet yritysten loppuvuoden arvioihin.

4.3.3. ICT-alojen suhdannenäkymät

Ennen kesälomakautta 2002 tehdyt suhdannekyselyt kertoivat toiveikkuudesta. Muun muassa Tietoalojen liiton jäsenyrityksistä 88 % arvioi henkilömääränsä kasvavan syksyllä 5 %. Loput ennustivat henkilöstön pysyvän ennallaan. Tietoalojen liiton jäsenyritykset työllistävät Suomessa noin 15 000 henkilöä.

Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto (TT) ja Palvelutyönantajat (PT) tekevät yhteistyössä Tietoviikko-lehden kanssa suhdannekyselyn toimialan yritysjohtajille. Uusimman, elokuussa 2002 tehdyn kyselyn mukaan luottamus lähiaikojen suhdannenäkymiin koki kovan kolauksen. Luottamusindikaattori osoitti alinta lukua kuin kertaakaan aikaisemmin. Romahduksen syynä oli heikkenevä tilauskanta ja odotukset syksyn myynnistä ovat edelleen pessimistisiä. Yritysten välillä on kuitenkin hajontaa, sillä 35 % yritysjohtajista ennakoivat tilausten lisääntyvän lähikuukausina nykyisestä.

Maakunnan tilanne noudattaa yleistä suhdannekehitystä. Maakunnan ict-yritysten asiakkaat edustavat monia toimialoja, joiden keskinäiset suhdannesyklit eroavat toisistaan. Ict-yritysten suhdanteet myötäilevät viiveellä asiakaskunnan suhdanteita.⁶

4.4. Suhdannekehitys rahoituksen näkökulmasta

4.4.1. Finnveran rahoitus Pohjois-Savossa

Rahoituskannan kehitys

Finnvera Oyj:n rahoituskanta Pohjois-Savon maakunnassa ylitti kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla 140 miljoonan euron rajan. Katsauskauden päättymisajankohdan 141 miljoonan euron kotimainen rahoituskanta oli 7,4 % aluekonttoriverkoston hallinnoimasta koko rahoituskannasta. Suurin rahoituskanta 231 miljoonaa euroa oli Pirkanmaan maakunnassa. Seuraavina suuruusjärjestyksessä olivat Uusimaa 204 miljoonaa euroa, Pohjois-Pohjanmaa 168 miljoonaa euroa, Varsinais-Suomi 142 miljoonaa euroa sekä Pohjois-Savo 141 miljoonaa euroa.

Rahoituksen kysyntä

Finnvera Oyj:n Kuopion aluekonttorin vuoden 2002 ensimmäisen puoliskon kotimaan liiketoiminnan riskirahoituksen määrä oli 24,7 miljoonaa euroa (edellisen vuoden vastaava luku 27,2 miljoonaa euroa). Rahoitus koostui 16,5 miljoonan euron lainoista, 7,3 miljoonan euron takauksista ja 0,9 miljoonan euron takuista.

Finnveran lainat sisälsivät pk-yritysten perustamiseen ja kehittämiseen tarkoitettuja erityislainoja 2,983 miljoonaa euroa, mistä pienlainoja oli 1,028 miljoonaa euroa, naisyrittäjälainoja 0,737 miljoonaa euroa, yrittäjälainoja 0,705 miljoonaa euroa ja kehittämislainoja 0,280 miljoonaa euroa. Ympäristöinvestointeihin tarkoitettuja ympäristölainoja tarjottiin 0,233 miljoonaa euroa. Yrittäjälainojen määrä on kolminkertainen edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Rahoituksen vaikutus

Finnveran riskirahoituksella myötävaikutettiin 373 uuden työpaikan syntymiseen (edellisen vuoden vastaava luku 488). Rahoituksella yritykset toteuttivat 57,4 miljoonan euron kokonaishankkeet. Teollisuusyrityksille myönnetyn rahoituksen määrä oli 15,5 miljoonaa euroa. Selvästi suurin rahoituskohdetoimiala oli metalliteollisuus. Teollisuuteen syntyi 219 uutta työpaikkaa. Kuluttajapalveluyrityksiä ja kauppiaita Finnvera rahoitti Pohjois-Savossa 1,9 miljoonalla eurolla ja myötävaikuttasi siten 66 uuden työpaikan syntymiseen.

Uusia aloittavia yrityksiä oli 101 (edellisen vuoden vastaava luku 80). Kuopion aluekonttorin asiakasmäärä oli kesäkuun 2002 lopussa 1829. Asiakasmäärä on laskenut vuodessa 57:llä.

⁶ Teknian it-kehitysjohtajan ja Pohjois-Savon liiton it-koordinaattorin arvio.

Finveran rahoitus konttoreittain								
Toiminnan volyymi ja vaikuttavuus, kotimaan liiketoiminta								
	Asiakas- määrä kpl	Muutos v. alusta %	Uudet asiak- kaat kpl *	Aloit- tavat yritykset kpl *	Työpaikat yrityksissä kpl **	Uudet työp. yrityksissä kpl **	Yritysten kok.vienti milj.€**	Kokonais- hanke milj.€**
Aluekontto- rit								
Helsinki	2 142	-2,1 %	244	130	3 487	627	58,8	93,5
Joensuu	1 045	0,2 %	69	42	1 093	145	22,8	33,2
Jyväskylä	1 602	-6,9 %	108	55	2 004	231	70,0	46,2
Kajaani	589	2,8 %	61	39	821	202	24,4	24,3
Kuopio	1 829	-2,0 %	136	101	1 843	373	59,4	57,4
Lahti	1 416	-1,5 %	138	78	1 917	267	17,7	63,9
Lappeen- ranta	1 725	-1,1 %	123	75	1 926	250	31,3	51,8
Mikkeli	1 022	-2,6 %	76	47	1 177	220	24,1	37,5
Oulu	2 152	-3,6 %	154	114	4 137	598	87,1	143,1
Pori	1 884	2,6 %	193	122	1 900	390	21,4	48,8
Rovaniemi	1 622	-3,7 %	74	53	1 141	194	3,2	33,4
Seinäjoki	1 130	-4,9 %	70	51	1 318	181	33,1	22,0
Tampere	2 946	-2,4 %	243	134	5 218	625	94,6	183,4
Turku	2 103	-4,2 %	143	73	3 907	609	85,0	154,8
Uusimaa	1 063	-3,9 %	96	57	2 821	267	73,6	84,6
Vaasa Ahvenan- maa	1 790 26	-2,0 % -13,3 %	124	73	2 549	559	48,2	56,7
Yhteensä	26 086	-2,4 %	2 052	1 244	37 259	5 738	754,7	1 134,6

Rahoitus seutukunnittain:

Seutukunta	% koko rahoituksesta	Uudet työpaikat
Kuopion seutukunta	49,1	178
Ylä-Savon seutukunta	26,0	82
Varkauden seutukunta	16,1	79
Sisä-Savon seutukunta	6,3	29
Koillis-Savon seutukunta	2,5	5

Finnvera			
Vastuukanta, kotimaan liiketoiminta,			
milj.€			
Yhteensä			
Maakunnat	30.6.02	31.12.01	Muutos v.alusta %
Uusimaa	204,4	192,7	6,1 %
Itä-Uusimaa	22,4	18,9	18,5 %
Varsinais-Suomi	141,7	147,2	-3,7 %
Satakunta	137,1	117,5	16,7 %
Häme	42,3	41,1	2,9 %
Pirkanmaa	230,7	206,1	11,9 %
Päijät-Häme	81,0	64,6	25,4 %
Kymenlaakso	53,5	52,8	1,3 %
Etelä-Karjala	50,1	44,7	12,1 %
Etelä-Savo	70,4	70,6	-0,3 %
Pohjois-Savo	141,0	132,7	6,3 %
Pohjois-Karjala	86,4	79,3	9,0 %
Keski-Suomi	102,5	101,4	1,1 %
Etelä-Pohjanmaa	73,1	78,9	-7,4 %
Vaasan rannikkoseutu	89,3	82,2	8,6 %
Keski-Pohjanmaa	34,1	30,9	10,4 %
Pohjois-Pohjanmaa	167,6	142,8	17,4 %
Kainuu	54,3	53,6	1,3 %
Lappi	115,9	119,6	-3,1 %
Ahvenanmaa	2,4	2,5	-4,0 %
Yhteensä	1 900,2	1 780,1	6,7 %

Finnvera EU:n tavoite 1-ohjelman toteuttajana

Finnvera Oyj liittyi toimijaksi EU:n tavoite 1-ohjelmaan huhtikuun alussa 2001. Nämä ohjelmat kattoivat vuoden 2002 ensimmäisellä puoliskolla 60 % Finnveran Kuopion aluekonttorin investointi, pien-, naisyrittäjä- sekä yrittäjälainoista. Pienlainoissa kateprosentti oli 76 %, naisyrittäjälainoissa 80 %, yrittäjälainoissa 50 % ja investointilainoissa 62 %.

Tulevaisuuden näkymät Finnveran rahoituksen näkökulmasta

Finnveran rahoituksen kysyntä Pohjois-Savossa on laskenut lievästi vuoden 2002 alkupuoliskolla vuoden 2001 tasosta. Rahoitus on kohdistunut edellisvuotta enemmän käyttöpääoman rahoitukseen. Molemmat muutokset rahoituksessa viestivät lievästä taantumasta. Saman suuntaisia viitteitä antaa Finnveran asiakasyritysten riskiluokituksen lievä heikkeneminen. Rahoituskannan jatkuva kasvu puolestaan viittaa siihen, että taantuma ei ole syvä, koska syvässä taantumassa rahoituskantakin kääntyy laskuun.

Finnveran Pohjois-Savon alueen rahoituksessa näkyy Kuopion talousalueen merkittävyyden kasvaminen eli sen osuus näyttää olevan nousemassa väestösuuttaan vastaavalle tasolle.

Toimialoja mahdollisuuksien ja uhkien näkökulmasta tarkasteltaessa nousee erille ns. uudet toimialat, joilla mahdollisuudet ja uhkat ovat suuret, mutta mahdollisuuksien ja uhkien välinen suhde positiivinen. Nämä toimialat ovat todellinen haaste ”konservatiiviselle” rahoitusalueelle.

Vuoden 2002 toinen puolisko näyttäisi rahoituksen kysynnän näkökulmasta pysyvän ensimmäisen vuosipuoliskon tyydyttävällä tasolla.

4.4.2. TE-keskuksen yritysoston rahoitus

Tavoite 1- ohjelma on investointitukien osalta käynnistynyt Pohjois-Savossa etupainotteisesti ja noin puolet koko ohjelmaan varatuista määrärahoista on käytetty. Työpaikkoihin liittyvät tavoitteet Pohjois-Savossa on mahdollista saavuttaa. Uusia työpaikkoja rahoitetuissa hankkeissa arvioidaan syntyvän tähän mennessä noin 2900, kun koko ohjelmakauden tavoite on 5300. Kuluvan vuoden aikana investointituet ovat kohdistuneet valtaosin perinteisten teollisuusalojen hankkeisiin.

Seutukunnista hankkeita on eniten ollut Kuopion seudulla, minne kaikista EU-osarahoitteisista tuista on suuntautunut hieman yli puolet.

Pohjois-Savon TE-keskus, yritysosto						
Investointitukien jakauma klustereihin						
1.1.2002- 13.9.2002						
	Hanke kpl	Tuki euro	Uudet yritykset yhteensä kpl	Uudet työpaikat yhteensä kpl	Uudet työpaikat naiset kpl	Uudistetut työpaikat yhteensä kpl
Elintarvikeklusteri	1	1 400 000		20	4	10
Hyvinvointi-klusteri	3	116 900	2	12	7	4
Informaatioklusteri	1	36 400	1	3	0	0
Matkailuklusteri	3	148 200	1	7	2	0
Metalliklusteri	22	3 077 300	2	148	11	22
Metsäklusteri	9	1 106 700	1	57	18	10
Muut	12	1 522 100	1	50	13	12
Kaikki yhteensä	51	7 407 600	8	297	55	58

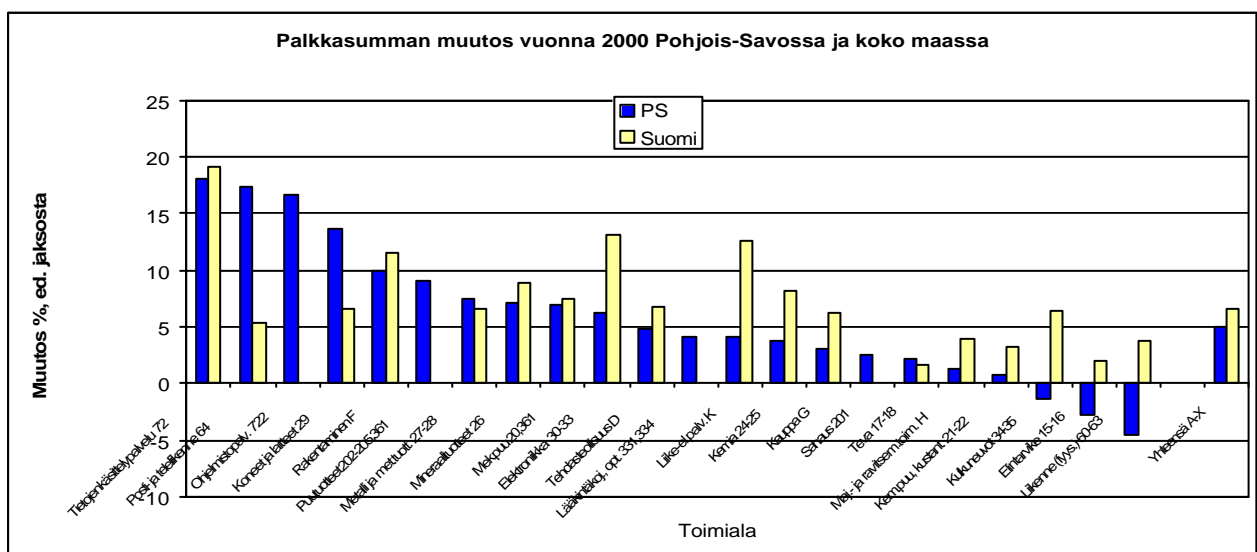
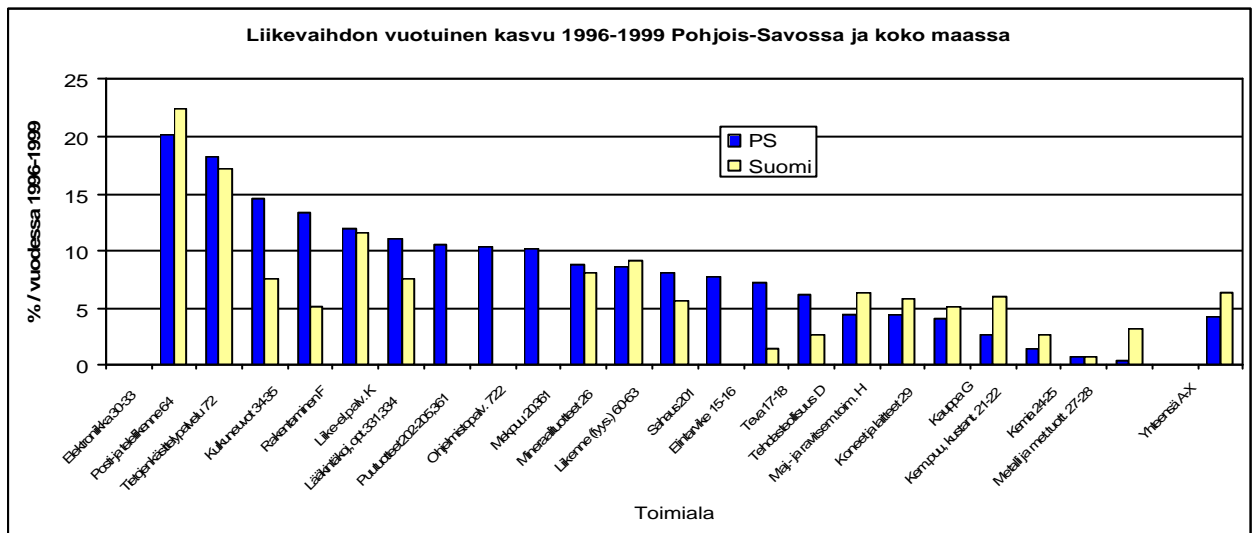
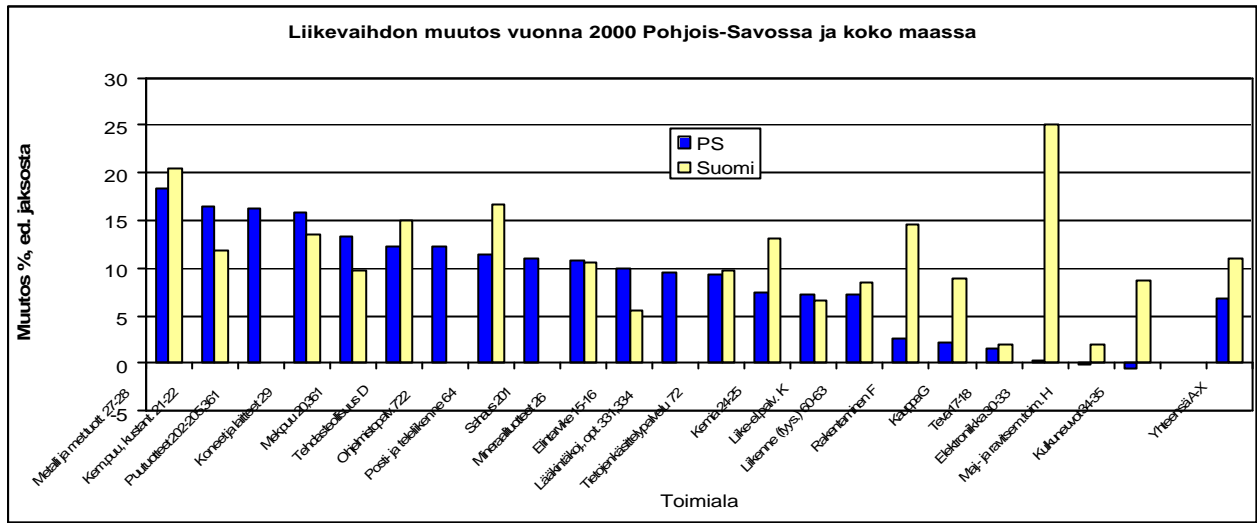
Yritysoston tavoite 1- ohjelman tuet seutukunnittain 1.1.2002- 13.9.2002						
yritysoston kaikki tuet ja Tekesin EAKR						
	kpl	tuki €	uudet yritykset kpl	uudet työpaikat yhteensä	uudet työpaikat naiset	uudistetut työpaikat yhteensä
Koillis-Savon	9	322 400		21	1	2
Kuopion	42	5 216 810	6	144	33	25
Sisä-Savon	11	1 714 700	1	58	15	7
Varkauden	15	2 003 500	1	83	13	20
Ylä-Savon	14	1 120 000	1	81	22	17
Kaikki yhteensä	91	10 377 410	9	387	84	71

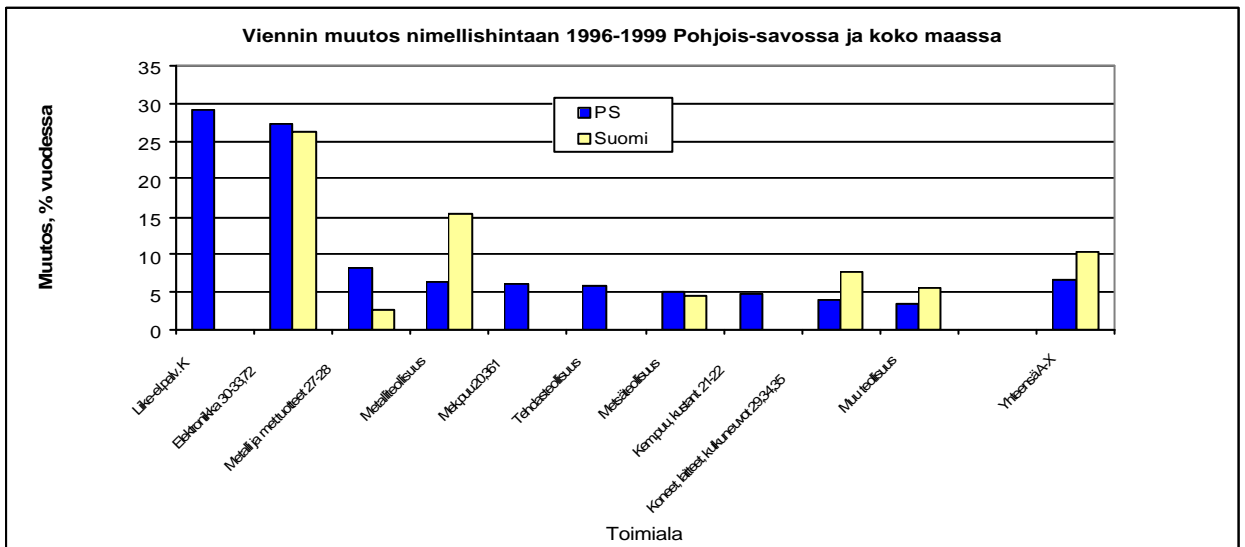
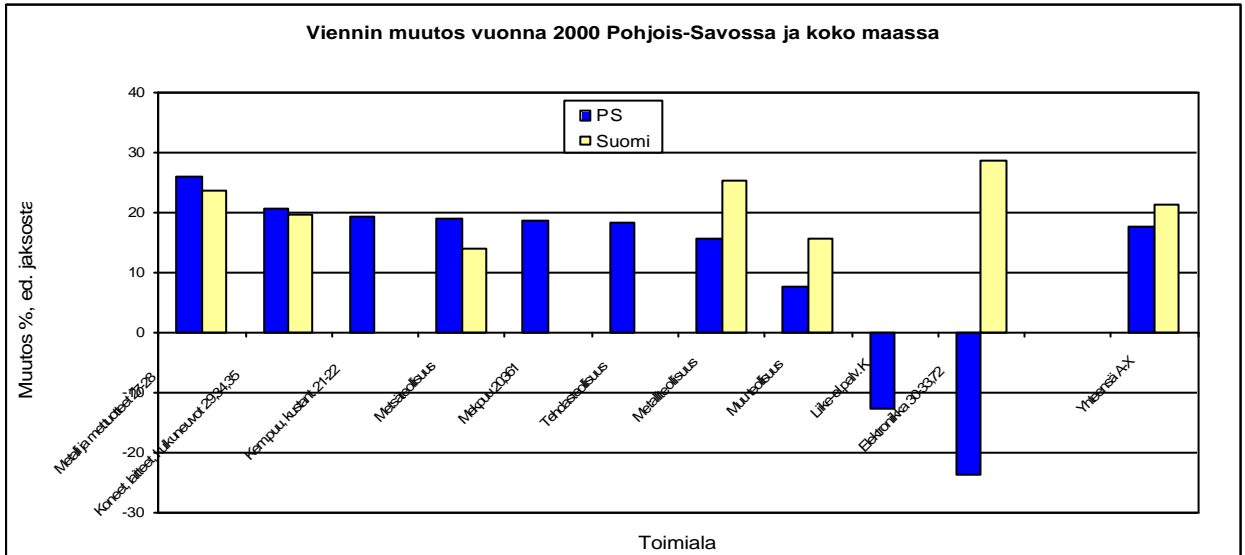
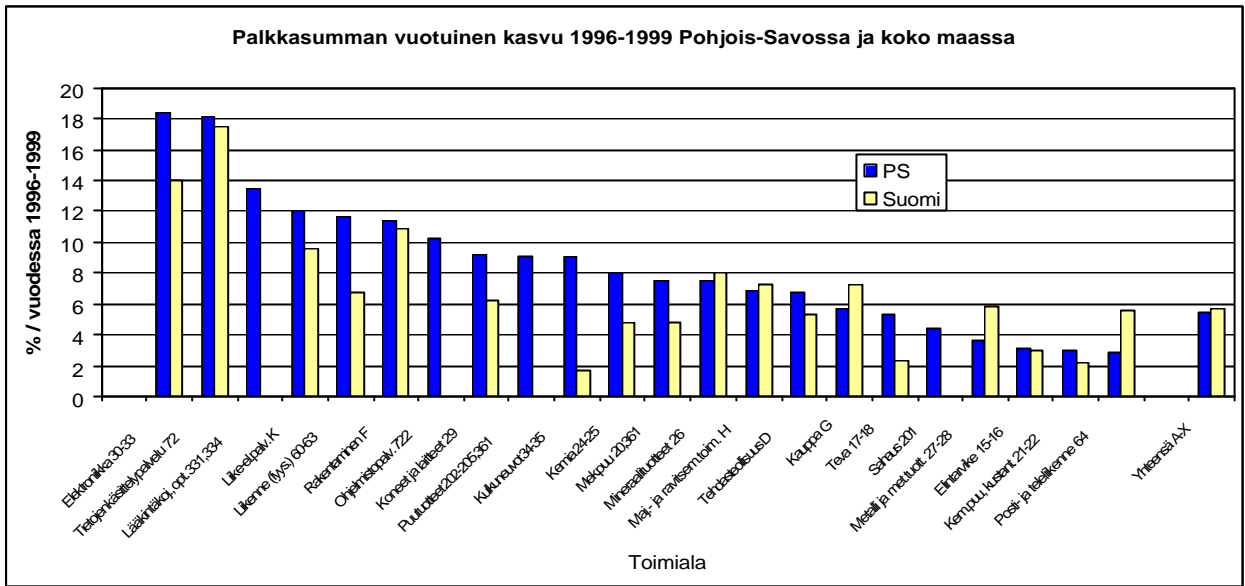
4.4.3. TE-keskuksen yritysosan rahoitus

Tekesin rahoituspäätökset Pohjois-Savoon 1.1.-12.9.2002							
Yksikkö	Avustus	keh. laina	p-o-eht. keh.laina	tutkimus-avustus	EAKR-avustus	Yhteensä	
Bio- ja kemianteknologia	101 655	88 415	0	2 456 729	819 100	3 465 899	41,0 %
Energia- ja ympäristöteknologia	481 000	130 500	330 500	871 006	647 110	2 460 116	29,1 %
Tieto- ja viestintäteknologia	509 290	0	33 000	584 100	0	1 126 390	13,3 %
Tuotantoteknologia	1 012 450	160 000	0	0	141 000	1 313 450	15,6 %
Valmistelurahoitus	65 100	0	0	12 340	0	77 440	0,9 %
	2 169 495	378 915	363 500	3 924 175	1 607 210	8 443 295	100,0 %
	25,7 %	4,5 %	4,3 %	46,5 %	19,0 %	100,0 %	
Yrityksille	2 169 495	378 915	363 500		200 200	3 112 110	36,9 %
Tutkimuslaitoksille				3 924 175	1 407 010	5 331 185	63,1 %
		Ammattikorkeakoulu		0	219 960	219 960	2,6 %
		Yliopisto/korkeakoulu		3 814 175	962 050	4 776 225	56,6 %
		Valtion tutkimuslaitos		110 000	225 000	335 000	4,0 %

Vuosi 2001 oli Tekesin rahoituksessa poikkeuksellisen vilkas vuosi. Kuluvana vuonna rahoitusmäärät näyttävät jäävän viime vuotista pienemmäksi. Rahoitusta on haettu viime vuotista vähemmän. Selvästi suurin pudotus on ollut Kuopion yliopistossa. Tällä hetkellä maakunnassa on käynnissä suuri määrä Tekesin rahoittamia projekteja, mikä on todennäköisesti vähentänyt uusien hakemusten määrää.

LIITTEET

Liiketoiminnan kuukausikuvaaja

Tilastokeskuksen liiketoiminnan kuukausikuvaaja kattaa teollisuuden, rakentamisen, kaupan ja muut (yksityiset) palvelut. Seuranta ei kata liikevaihdon osalta arvonlisäverotuksen ulkopuolelle jäävää toimintaa, kuten vuosi-ilmoittajina olevia alkutuottajia tai pankki- ja rahoitustoimintaa. Niin ikään uskonnolliset yhdyskunnat ja yleishyödylliset yhteisöt ovat arvonlisäverovelvollisia vain tietyissä tapauksissa. Valtio ja kunta ovat verovelvollisia liiketoiminnan muodossa harjoitettua toiminnasta ja siltä osin sisältyvät tilastoon. Vähäinen elinkeinotoiminta, jossa liikevaihtoa syntyy alle 50 000 mk vuodessa, on seurannan ulkopuolella, sillä tällöin toiminta ei ole arvonlisäverovelvollista.

Seuranta kattaa käytännössä lähes kaiken yritystoiminnan lukuun ottamatta maataloutta, pankki- ja rahoitustoimintaa sekä osaa sosiaali- ja terveystalouden yritystoiminnasta. Palkkasumman osalta puolestaan katetaan kaikkien toimialojen kaikki säännöllisesti palkkaa maksavat työnantajat. Seurattavat kuukausittaiset aikasarjat ovat liikevaihto, vienti ja palkkasumma. Rahayksikkö on nimellishintainen, siis deflatoimaton, joka sisältää inflaation. Tiedot kohdistetaan mahdollisimman tarkasti seurattavalla maantieteellisellä alueella toimiviin toimipaikkoihin, myös monitoimipaikkaisissa yrityksiin.

Liikevaihtotiedot perustuvat verohallinnon maksuvalvontatietoihin ilman arvonlisäveroa. Arvonlisäverovelvollinen antaa verottajalle kuukausittain maksuvalvontailmoituksen. Arvonlisäverotiedot ilmoitetaan puolentoista kuukauden ja palkkatiedot 15 päivän jälkeen kohdekuukauden päättymisestä. Kuukausikuvaajan liikevaihto ei täysin vastaa yrityksen tuloslaskelman liikevaihtoa. Esimerkiksi käyttöomaisuuserien myynti, muut tuotot ja satunnaiset erät puuttuvat tuloslaskelman liikevaihdosta. Eroilla ei ole suurta merkitystä liikevaihdon kehityssuunnan arvioimisessa. Palkkatiedot on saatu kalenterikuukausittain maksetuista ennakonpidätyksen alaisista palkoista, joista maksetaan sosiaaliturvamaksua.

Pohjois-Savon Liitto
Sepänkatu 1, PL 247
70101 KUOPIO
puh. (017) 550 1400, fax. (017) 550 1428
e-mail: henrik.rissanen@pohjois-savo.fi

Pohjois-Savon Työvoima- ja elinkeinokeskus (TE-keskus)
Käsityökatu 41, PL 2000
70101 KUOPIO
puh. (017) 6175 111, fax. (017) 6175 390
e-mail: jaakko.kekoni@te-keskus.fi ja jari.jaaskelainen@te-keskus.fi

Finnvera Oyj / Kuopion aluekonttori
Haapaniemenkatu 40, PL 1127
70111 KUOPIO
puh. 0204 6011, fax. 0204 60 3330
e-mail: pauli.tengvall@finnvera.fi

Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto, Kuopion toimisto
Kasarmikatu 2
70110 KUOPIO
puh. (017) 282 0155, fax. (017) 282 3304
e-mail: jarmo.immonen@tt.fi

Palvelutyönantajat, Itä-Suomen toimisto, Kuopio
Kasarmikatu 2
70110 KUOPIO
puh. (017) 265 6115, fax. (017) 265 6120
e-mail: aira.virta@palvelutyonantajat.fi

Teknologiakeskus Teknia Oy
Microkatu 1, PL 1188
70211 KUOPIO
puh. (017) 441 2006, fax. (017) 441 2011
e-mail: markku.kangasaho@teknia.fi ja paula.savolainen@teknia.fi

Rakennusteollisuus RT Itä-Suomen aluetoimisto
Tulliportinkatu 26 A
70100 KUOPIO
puh. (017) 2631970
e-mail: veikko.matikainen@rtk.fi

Kuopion kaupunki
Yrityspalvelu
Suokatu 42 D, PL 1097
70111 KUOPIO
puh. (017) 182 089, fax (017) 182 095

Kuopion kaupunki
Suunnittelutoimisto
Suokatu 42 D, PL 1097
70111 KUOPIO
puh. (017) 182 132, fax (017) 182 148

Keski-Savon Kehittämisyhtiö
Ahlströminkatu 22
78250 VARKAUS
0400 – 674 008
e-mail: matti.lonnroos@keski-savon-kehittamisyhtio.fi ja risto.husu@keski-savon-kehittamisyhtio.fi

Kesko Oyj, Itä-Suomen aluekeskus
Päivärannantie 18, PL 46
70701 KUOPIO
01053 29200
e-mail: pertti.rusanen@kesko.fi